

НАША

ВСЕУКРАЇНСЬКА
ПРАВОСЛАВНА
ГАЗЕТА

м. КНІВ

Газета заснована 1 вересня 1989 року

Наш індекс 61671

Христос Воскрес! Воістину Воскрес!

«ХМАРИ ЛАМАЮТЬСЯ»

Так казали малі пастухи, вслухаючись в громові перезви в небі. А потім були зливи.

Ми чекаємо знамення з неба.

Але чи уміємо читати хоча б маленькі симптоми?

Ось безслідно зійшов з дистанції великий олігарх Березовський. Відійшов з покайним словом і попросив у людей прощення за геніяльні комбінації за рахунок співвітчизників. Був великим олігархом. Маленькі сидять, як воші в кожусі — пересиджують свій сезон. Питання «навіщо?», «куди?» — не для них. І навіть коли олігарх надягає білий куколь, **то все рівно кроки його вже пороховані...**

Папський трон займає смиренний єпископ і уважно вслухається в симптоми змін на планеті, де мудрість замінено сумою технологій.

Політики тривожно озиряються один на одного і відчують, що в їхніх руках стерно без ясної цілі стає іграшковим. Найголосніші котяться назад з самовпевненим виразом. Дияволізм скинув маску прогресу і надів личину лібералізму. Тиранія моди і успіху змінила тиранію вождів, чії личини фігурують усюди, як печаті прокляття. Збаламучені ЗМІ купаються в рожевих водах спокус і пробувають потрапити в смак дезорієнтованих і здеморалізованих, де ніхто нікого не любить, ніхто нікому не вірить і всі шукають винних.

Напівосвіченість марксистської школи з її заблокованою інформацією плавно перейшла в напівосвіченість віку інформації, що вироджується в інформаційну війну. А інформація нагромаджується, як гори піску. Одважні хлопчачки вилазять на вершину (top!) і щось віщують в душі сезону. «Застарілі» книги 19 ст. перечікують тимчасові моди сезону, щоб, нарешті, опритомнити сторонніх, що виходять з юрби.

Рівень культури опускається. Не видно тих, що її підіймають. Підіймає дух, який прагне до Небесної вітчизни.

***

Ми відчули кінець епохи з Чорнобильським вибухом, а потім — з розпадом «імперії зла» — найжорстокішою імперією, побудованою на принципі насильства, на переступі через загально-

людські цінності і утвердженні авторитету на трупах мільйонів.

Ми пережили і наче побачили на світовому екрані дискредитацію принципу сили. Але на наших очах десь з-під ніг повибігали темні душі з великими міхами награвованого багатства — а це теж сила... І біжать вони як демони, переселені у свиней у відомій Євангельській історії.

Чим же наповнені ті 2000 років за нами? Мене вражають історії на рівні дива.

Найбільшим дивом Христовим була Його Нагірна проповідь, що засяяла добрим зерном цілі тисячоліття.

Вона з'явилась, як диво високих просвітлень, і проростає, як диво на скам'янілому ґрунті погаслих епох.

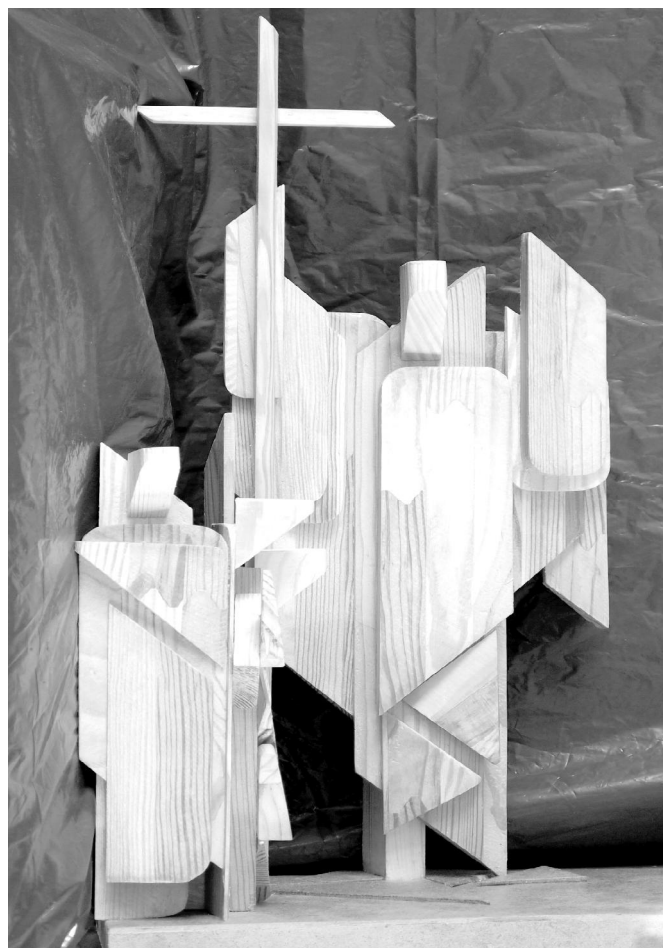
А хіба не диво, що церква не від світу цього стає державною хоругвою, а проповідь до гнаних і знедолених стає наукою для усіх верств суспільства? Досі ж світ знав лише науку панівних верств!

Історики не можуть збагнути, як сталося чудо перетворення презирливого прізвиська християн у високе імення світлосяйне, а хрест як знаряддя страсти — на символ вічного.

Чому так світяться у віках постаті мучеників за віру, тоді як вся історія тисячоліть сповнена убитими і замученими? Як то багато значило, що засвічені високою Христовою вірою приймали муки за відмову принести жертву державним богам...

Дайте зараз таких людей, що не приносять жертви ідолам і не йдуть за течіями моди — і відродиться дух і сила народу! Та висока віра зродила дух ідеалізму і подвижництва, дух безкорисності і офірності. Великі творіння архітектури, музики, літератури, живопису — все це, що називаємо Європою, що стало дзеркалом для відображення людської гідності і подоби Божої — усе це вицвіт християнського духу, що творить на грані неймовірного.

Християнство пішло по світу. Його пронесли крізь непоборні перешкоди і небезпеки сміливі місіонери, одержимі прагненням засвічувати людей духом

À ÖÛ Î Ó × ÈÑË!

Ï ANOA — Î ABAOIA Ó OÐENOI	2
AI ÐI AE AE. EP AI Î EDA	3
A BEI Î Ó OIEI AI NEÐANI AI ?	4
ÆEAI Î EN Í A NEEI	10
×EI Î A"AI AAOA AE EP AAÉ?...	12
Ï ÐI EI ÇAOUEE E OÐAI A N. OÐEI EI Î Ó	12
NI Î AAÆ Î AODAI ÐI ÇOI Î Í AI	14-15

Скрижалі Духа

ПАСХА - ЦЕ ПЕРЕХІД У ХРИСТІ

Бесіди Олів'є КЛЕМАНА з ПАТРІАРХОМ АТЕНАГОРОМ

Він

Людина живе в тривозі. І ніщо не може утамувати її неспокій. Ніщо скінченне. Хай то буде навіть усесвіт, аж до найдаліших зірок. Досягаючи більшого, вона дедалі сильніше тривожиться. І не знаходить спочинку. **Серце людини створене для безконечного, для безмежної любови.** Чимало смут нашого часу можна пояснити

треба в Богові...

Я

Тому що смерть — не лише кінець життя... смерть — це також певний спосіб життя без життя, в неусвідомленні, в розділенні й невтамованості бажань...

Він

Смерть надає життя всю його серйозність, перетворює його в загадку, всупереч всьому наділяючи

соціального ладу і правилами моралі...

Він

Багато з тих, хто вважає себе християнами, в суті речі — не зустріли Христа. Однак християнство — це Христос, а Христос має лице, лик Воскреслого. Лише особиста зустріч з Воскреслим уможливило співучасть у Його житті, веде до відновлення нашої втраченої подоби Творцю.

У Христі Бог стає близьким, і тому ближніми стають інші. У Христі ми відкриваємо, що Бог є любов, і любов це в той же час — сила, котра рухає всесвіт, і те довір'я, яке надає людському поглядю його прозорість і відкритість.

Я

Для сучасної людини без сумніву потрібно все перекласти на первісну мову життя...

Він

Перекласти на нову мову... та не надто мудрувати над словами... Якщо в нас є життя, то Дух життя пошле нам і потрібні слова...

Я

Але доволу стільки зла...

Він

Стільки зла... Однак Бог — не абсолютний монарх і не якийсь всемогутній імператор, що маніпулює своїми творіннями немов речами. Бог — абсолютний чинник енергії в історії, але це — енергія любови, вона не може тиснути на нас не вбиваючи себе.

Ось чому і життя окремих людей, і історія цілих народів відкривають нам заховані темні глибини, демонічні сили. І це надає історичним трагедіям несподіваного розмаху: єдина помилка, один невірний крок — і звідти виривається темна лавина, людей тоді несе як соломинки.

Я

А все ж любов сильніша за смерть...

Він

Але сильніша інакше, силою любови... Коли Бог став людиною, Він смертю переміг смерть.

Я

Бог сходиться у пекло і в смерть, що створені нашою трагічною свободою...

Він сходиться у моє внутрішнє пекло, у цю непроглядність тривожного смутку і мороку в мені, і в це сум'яття тремтливого світла...

Він

Бог так возлюбив людину, що увійшов у безпосередній контакт, в цілісне спілкування з нею, визнаючи її енергію, яку розкладає зло, і надаючи їй змогу струнко розпрямитися в святості. Віднини навіть сама смерть...

Я

... і всі мертвотні ситуації нашого існування...

Він

... можуть розкритися до світла, якщо в них є віра в Воскреслого. **Немає більшої радості, ніж радість Пасхи.** «Синаксарій», резюмуючи зміст свята, пояснює: слово Пасха означає *перехід* від небуття до буття, від пекла до неба, від смерті і тління — до воскресіння.

І цей *перехід здійснюється у Христі*, бо у Ньому «енергетично» назавжди поєднується, сполучаючись між собою і пронизуючи одне одного, людське і божественне, небо присутності Божої і земля людей. «Пасха наша, Христос!» (1 Кор 5:7) — це твердження ап. Павла повторюється на Великодній Літургії з усією силою.

Воскресіння має космічне значення, бо тіло таємним чином обіймає весь світ. Ось чому уся вселенна закликається до радості, пройшовши через священний жах перед Страстями і похованням свого Спасителя.

Все віднини тягнеться до всецілого воскресіння. Якими шляхами — не знаємо, але все звернене до нього. **Серед усіх історичних подій лише Воскресіння є абсолютним, адже тільки воно в якомусь смислі охоплює всю людську і всю космічну реальність.** Воскресіння — це як закон всесвітнього тяжіння, який наділяє історію смыслом...

Фрагменти.

Переклад з російської Раїси ЛИШІ.

За виданням — Олів'є Клеман, «Бесіди с Патриархом Афинагором», Брюссель, 1993

тим, що людина зрікається своєї потреби у безмежному.

Я

І як тут не згадати молодих західних інтелектуалів. Ось, здавалося б, улюбленці долі. Їм дано багато і з кожним днем — усе те лише прибуває. Однак їм здається, що вони не мають нічого, бо вони ні в чому не знаходять смислу. І ось наосліп вирушають вони шукати зужитих ідеологій. Або пориваються до руйнування, бо відмовляються від щастя, котре присипляє, або як вони кажуть, «відчуває» їх. Та й як не бути чужим самому собі, коли не здобув у Богові свій початок і своє призначення?..

Він

Такі молоді люди полишені на примхи долі. Їх лемент — це плач сиріт, чий бунт — у той же час є волання... по-

життя відчуттям безконечности. Люди будуть потребувати Бога навіть там, де в суспільстві запанує мир, бо і життя, і смерть разом прагнуть вічності. Життя в усій його повноті і смерть в усій її серйозності стають єдиним, що вказує на непізнаване...

Щодо інших — я думаю передусім про тих християн, що задоволені собою і залякані рухом життя й історії, — це вони навчають молодих протиставляти християнство і гуманізм. Хоч у цьому немає правди. В Богові людина знаходить свою істинну людяність, той порив духу, що покликаний оновити життя.

Я

Мені видається, що сьогодні не знають, що таке християнство... Люди плутають Бога, цього великого збурювача застою, — з опорою

Мудрі думки

Милосердя вище за суд.

Християнин — це людина радісна.

Життя вимірюється не успіхами в надбанні потрібного, але успіхами в нещадному відкиданні непотрібного.

У Всесвіті існує закон справедливості: «Все те, що робиш комусь, робиш собі!»

Не можна бути щасливим за рахунок інших. Не можна щоб хтось був щасливий за твій рахунок. Щасливим можна бути тільки разом.

У тебе долоні, щоб давати, серце, щоб любити, і дві руки, щоб обіймати інших.

Основні речі у житті — безплатні. Вони нам просто подаровані Богом.

Хто не згинає коліна перед Богом, зігне їх перед смішними божками.

Хто шукає мудрість на землі, той знайде вічність у небі.

Важливе правило духовності — не втрачати самовладання, ніколи не роздратовуватись.

Любов до Бога і Батьківщини — це дві найбільші любові кожної віруючої душі.

Необхідно завершувати щось кожного дня. Чи то розпочате сьогодні, чи то розпочате давно.

Найбагатший час — минулий, найзагадковийший — майбутній, найвідповідальніший — теперішній.

Якщо Бог дає тобі більше, то це для того, щоб ти теж міг більше давати.

Справжній аскезі притаманна радість від людського буття. Аскеза ґрунтується не так на нехтуванні тіла, як на високому цінуванні його.

Якщо ми будемо тільки те й робити, що оплакувати минуле, то так і залишимося у ньому.

Православний календар, 2013р., парафія храму Святої Покрови, с.Рубанівське, Січеславщина

Віра і чин

ТРИ ДОРОГИ
Блаженнішого
ЛЮБОМИРА

2 квітня у Києві презентували книжку Архиепископа-емерита УГКЦ Блаженнішого Любомира (Гузара) «Три дороги». Це бесіди Глави Української Греко-Католицької Церкви Блаженнішого Любомира у 2001—2011 роках з журналістами і фрагменти з його аудіокниг «Дорога до себе», «Дорога до ближнього», «Дорога до Бога».

Блаженніший Любомир, якому цьогоріч виповнилося 80 років, з посмішкою попередив журналістів: «Я практично незрячий. Моя молодість, про яку тут говорили, починає губитися, то вже погано і чую», — і не пропустив жодного запитання із зали.

Чи Ви робили багато добра у своєму житті?

Мені болить, що у своєму житті я прогавив дуже багато можливостей щось зробити доброго. Не хочу себе хвалити. Я не робив багато зла, більш старався його оминати, але не робив достатньо і добра. Коли я сьогодні оглядаюся на своє минуле, то думаю, що міг і те зробити, і те. Я не використав до тої міри, до якої треба було, можливості творити добро. Мені прикро. Дозвольте я звернуся до такої практики, яка називається бути добрим членами своє сім'ї, родини, громади, то вони досконалі. Треба запитати: а чи я зробив стільки добра, скільки міг зробити? Це властиво нашій природі — свобода робити добро. Ми не є свobodними робити зло. Ми можемо робити зло, бо ми вільні, але то не є ціль. Ціль — робити добро. І треба щиро старатися робити добра якнайбільше всім, з ким ми зустрічаємось.

Про корупцію

Корупція — це недуга, духовна недуга. Це зло-

дійство. Воно не зникає, бо ще замало ми втягнули Божого Духа в себе, ще замало відчуваємо потребу у справедливості. Тільки тоді, коли будемо цілковито переконані духовно, що корупція є лихо, що його треба уникати, як кожного гріха, аж тоді ми вилікуємо громаду, наш народ. Але все це вимагає часу. Я думаю, що церква старасться переконувати людей, щоб вони не спокушувалися корупцією, чесно, гідно і сумлінно виконували свої обов'язки, кожному віддали те, що йому належить, не присвоювали і не вимагали від людей того, що їм не належить. Я відчуваю, що ми вже на тому шляху. Видно, здається, певні ознаки, що йдемо уперед, лікуємося від гріхів минулого. Потрібне відчуття довіри один до одного, почуття відповідальності за себе, за іншого.

Про гроші

Чому сьогодні так багато людей прагнуть мати гроші, бути багачами, олігархами? Бо гадають, якщо вони посіли такі місця, їм все дозволено. На жаль, у нас карають за те, що вони зашвидко їдуть, за безліч промахів, де гроші говорять.

Тож дуже складно переконати тих, хто грошей не має, що не мати грошей є щастя. Однак треба переконати людей, що не у володінні майном, грошима полягає щастя людини, воно у внутрішній певності. Коли сумління не оскаржує те, що ми робимо, а при-такує. Люди може скажуть, що це мовляв гарно звучить, однак хотілося б мати багато грошей. Той, хто при Божій допомозі пізнав щось більше, ніж гроші, яке робить людину щасливою, своїм прикладом мають послужити ближньому. Щоб люди сказали: «Ось, нормальний чоловік, має прибутки, забезпечує родину, поводитьсь чесно, від нього променює щастя — сумління його не гризе». Тут філософія живого прикладу людей, які не віддають все своє життя грошам, але почувуються щасливими. Це наочний доказ.

У чому простота?

Простота полягає у високій духовній культурі бути людиною, бути собою. Не треба вдавати, вигадувати бозна-що, мати купу золотих перстенів і т.ін. Просто бачити у своєму житті справжні духовні цінності. Приклад зі сфери мистецтва. Багато людей думає, що щось може бути гарним, коли зроблене з дуже дорогих матеріалів: золота, срібла, мармуру. Навіть коли будують церкви, так думають: «Мусимо мати якнайдорожчий матеріал». Але краса — це щось духовне. Людина прекрасна, коли цінує себе не за матеріальними здобутками, а за мірою духовних осягнень. Приміром, великі науковці світової слави завичай дуже приступні і прості люди. Людина, дійсно велика, є дуже простою.

Про українську мову з любов'ю

Церква — це як мати. Вона говорить мовою свого народу, навчає, дбає про нього, живе ідеалами, долею свого народу. Церква може говорити різними мовами. В Росії — російською, в Японії — японською і т.д. Тут треба зрозуміти природу церкви. Якщо вона близька до народу, то живе його потребами, говорить рідною мовою свого народу.

Три способи пізнати добро

Є принаймні три способи, які пізнавати, що є добро. Найлегший — сприйняти Божу науку через батьків, інші обставини. Тоді людини легше, бо їй дається від Господа, що є добро. Але не всі мають таке щастя. Другий спосіб пізнати, що є добро, це

«ХМАРИ
ЛАМАЮТЬСЯ»

Закінчення.

Початок на стор. 1

істини. Мореплавці, хрестоносці, проповідники йшли в невідоме, спираючись на Руку Божу. А коли світ скочувався в болото ідолопоклонства, в тенета церковної рутини, приходили нові сміливці, апостоли-реформатори і продовжували, здавалося б, утрачену висоту.

Хіба не чудом було навернення наших предків з дороги війни — «ду на ви» — на дорогу Київського благочестя? Войовничі заporожці будують похідні церкви з образом Пресвятої!

Важко уявити собі перетворення войовничих вікінгів, що покинули свого природного бога Один за дря високої віри в Царство не від світу сього!

Так само, як важко в нашому темному і жорсткому світі уявити силу, що проявляється в немочі, і перемогу, що виявляє себе в прощенні.

Служителі кліру часто посилаються на довіру народу до церкви і самі дивуються: на чому тримається довіра, коли церковні лицедії грають грубі політичні ролі і різнять народ замість об'єднувати? А виявляється, народ глибше розуміє церкву як цитадель духу і як вівтар очищення.

От і дивуються мудрі світу нашого, що християнство — єдина «диктатура», що протривала тисячоліття.

Кожна епоха має своїх пророків і вішунів. На мілинах нашого часу вішуні загомоніли про перехід людства в постхристиянську епоху. Не диво: вони втратили дух. Але вони втратили і зір: перед ними порожнеча, наповнена віртуальними вартостями. А над потоками споживацтва пророки нашого часу тихим голо-сом віщують початок неохристиянської ери.

А десь на високості «хмари ламаються». Благодатна злива настає раптово.

Євген СВЕРСТЮК

На стор. 1 скульптури Валерія Франчука

філософія. Ми маємо приклад грецької філософії. Задовго до Христа такі філософи як Сократ, Аристотель та інші намагалися за допомогою людського розуму пізнавати, що є добро. Їхня мотивація була простою: вони знали великих полководців, істориків і ставили собі питання, чи можна дітей цих великих людей навчити добру. І старалися зробити це через філософію, шляхом розвитку розуму людського. Грецька філософія — це дар того народу для християнства. Третій спосіб пізнати добро — слухати своє сумління. Сумління — то Божий дар кожній людині. Дуже багато людей намагається про нього забути, заглушити, не чути голосу сумління. Той, хто прислухається до того голосу, який нам каже, чи робимо добре, чи погано, може пізнати, як треба ставитися до ближніх та інше. Людина може, якщо хоче, бути доброю, користуючись цими засобами. Хоча є певні труднощі: можна помилитися у філософії і не прислухатися до голосу сумління. Найкраще, коли ми йдемо за Божою наукою, яка говорить, що є добро.

Про скромність з гумором

Скромним треба бути у серці, тоді людина не ламає голову над таким: «А як я покажу свою скромність?» Скромність має бути природною. Я мав нагоду бути гостем у племянника митрополита Шептицького. Мене запросили. Я хвилювався, як це зайти до них додому, це ж графи, шляхта, як я буду почуватися. І був здивований, як добре мені у них було. Якось все так гарно йшло: і розмова, і прийняття. Дуже природно. Я був захоплений. Через декілька тижнів мав нагоду зустріти дуже славного професора, оповів йому про своє враження. А він каже: «Знаєте, вони не мусять вдавати, що вони пани, вони і є панами». Скромність — це щось, що присутнє у серці. Якщо людина скромна, у неї все природно виходить, немає штучності. Мало хто з багатих людей вміють бути багатими. Можна бути багатим і скромним. Багатство не гріх, не прокляття для тих, хто чесно його здобув. Але треба вміти бути багатим, як говориться у Святому Письмі: «Блаженні убогі духом». Оце і є секрет.

Світло віри

КАЛЛІСТ (Уер), єпископ Константинопольський, митрополит Діоклійський

«ІДИ РАДІСНО!»

МОЛИТВА ЗА ЖИВИХ І ПОМЕРЛИХ

Тут, на землі, ми молимося за інших; чому ж ми не повинні молитися за них після їхньої смерті? Хіба вони вже не існують, і тому ми маємо припинити наше заступництво за них? Живі чи мертві, ми члени однієї сім'ї; тому — живі чи мертві — ми заступаємося один за одного. У Воскреслому Христі немає розділення між мертвими та живими; як зазначає авва Макарій: «Ми всі живі в Ньому, і немає смерті». Фізична смерть неспроможна розірвати зв'язок взаємної любови і взаємної молитви, які

Христос. Твір Ель Греко. Фрагмент

поєднують нас в єдину Плоть.

Звичайно, ми не можемо знати напевно, як саме ця молитва допомагає померлим. Навіть заступаючись за живих людей, ми не можемо пояснити, як наше заступництво зарадить їм. Ми знаємо з власного досвіду, що молитва за інших є дією, тому ми продовжуємо молитися. Але молитва, проголошена за живих чи померлих, діє незбагнено. Ми не здатні збагнути чітку взаємодію між молитвою, вільним вибором іншої людини та Господньою милістю і передбаченням. Коли ми молимося за померлих, нам досить знати, що вони зростають у своїй любові до Бога; і тому потребують нашої підтримки. Все інше залишило Богові.

«У СТО РАЗІВ ТОНШЕ І ЛЕГШЕ»

Цілісна антропологія спрямовує нас до віри не лише у безсмертя душі, а й у воскресіння тіла. Оскільки тілесність є невід'ємною частиною усієї особистості людини, кожне справжнє особисте безсмертя є безсмертям як душі, так і тіла. У чому ж тоді полягає зв'язок між нашим теперішнім тілом і нашим воскреслим тілом прийдешнього віку? Чи залишиться у воскресінні наше тіло таким самим або ж це буде нове тіло?

Напевне, найкращою відповіддю буде ось така: таким самим і водночас іншим. Розпочинати слід з Христового Воскресіння, яке сталося на третій день. Воно слугує взірцем для майбутнього воскресіння всього людства під час Другого пришествя. Христос став «первістком», якщо користатися образом апостола Павла, а ми — врожаєм (1 Кор 15,20-24). Єван-

гелія виразно показує, що Христос воскрес з мертвих не в новому, а в тому ж самому тілі, яке Він мав раніше. Тому могила виявилася порожньою, а перше, що зробив воскреслий Христос, зустрівши апостолів, — показав рани на тілі від розп'яття, щоб запевнити їх, що Він знову справді присутній з ними в тому самому фізичному тілі, яке вони бачили розп'ятим на Хресті.

Але хоча це було те саме фізичне тіло — водночас воно стало іншим. Це тіло, яке може пройти крізь зачинені двері (Ін 20,19); воно має «інший вигляд» (Мр 16,12); воно є таким, що Його не одразу впізнали двоє учнів на дорозі в Емаус (Лк 24,16) та апостоли на Тиверійському озері (Ін 21,4). З євангельської оповіді про сорок днів між Воскресінням та Вознесінням складається враження, що Ісус не постійно присутній серед апостолів: Він раптово з'являється, а потім знову позбавляє їх Своєї видимої присутності. Його тіло не припинило бути справді тілесним, але водночас воно звільнилось від обмежень матеріальності, з якою ми зараз знайомі, живучи у гріховному світі. Воно стало духовним тілом. Але «духовним» не у значенні «позбавленим матеріалізованого», а «зміненим силою і славою Духа».

Як чудо Воскресіння Христа, нашого взірця і «первістка», свідчить про наше власне воскресіння в Останній день? Апостол Павло стверджує, що ми, подібно до воскреслого Христа, залишимося незмінними і водночас зазнаємо змін. Про незмінність свідчить аналогія Павла з посіяною зерниною. Описуючи зв'язок між теперішнім і воскреслим тілом, апостол Павло говорить: «Сіється в тлінні, а встає у нетлінні; сіється в безчесті, а встає у славі; сіється в безсиллі, а встає у силі; сіється тіло тваринне, а постає тіло духовне» (1 Кор 15,42-44). Говорячи про «духовне» тіло Христа, він має на увазі не «позбавлене матеріального» тіло, а «змінене Духом». Христос воскрес не в духовній іпостасі (Лк 24,39), а в людській подобі, у неподільному поєднанні душі та тіла. Це ж справділося і щодо нас.

Отже, наше майбутнє воскресле тіло, переображене і змінене «духовно», значною мірою залишиться таким самим фізичним тілом, як ми маємо зараз. Але як саме потрібно розуміти цю «тотожність»? Сьогодні, як і в минулому, багато християн розглядають незмінність дещо вузько і буквально. Типовим для такого підходу є твердження в Духовних проповідях св. Макарія Єгипетського: «У воскресінні кожна частина тіла відродиться, не зникне жодна волосина». Св. Григорій Нисський також стверджує, що наше відроджене тіло складається з тих самих фізичних елементів, які утворюють наше теперішнє тіло. Але він підходить до цього питання не так буквально, пропонуючи ідею «форми» (eidos) або конфігурації, накладеної на ці фізичні елементи душею. Він зазначає, що упродовж нашого земного життя елементи нашого матеріального тіла зазнають постійних змін. «Форма», надана душею цим елементам, залишається незмінною, і в такий спосіб ми приймаємо те ж саме тіло упродовж нашого життя. Під час воскресіння душа збере розірвані фрагменти матерії, які за життя складало наше тіло і в які була вкладена ця «форма».

Отож, св. Григорій постулює прямий матеріальний зв'язок між теперішнім та воскреслим тілом. Але чи не спробувати нам детальніше, ніж це робив сам св. Григорій, розвинути його ідею особливої «фор-

ми» (eidos). Якщо фізичні елементи, які утворюють наше тіло у теперішньому житті, постійно змінюються, то, безперечно, в останньому воскресінні не матиме значення, чи складається воно точнісінько з тих самих матеріальних елементів, що й на момент смерті, адже «форма», накладена душею, залишається незмінною.

При розгляді «тожсамости» нашого фізичного тіла у різні моменти земного життя, і більш того — «тожсамости» воскреслого тіла із тілом наявним, основним є не ідентичність матеріальних складників, а неперервність «форми». В обох випадках ми можемо проілюструвати цю неперервність, звернувшись, як і К. С. Льюїс, до прикладу морської хвилі: «Моя форма залишається незмінною, хоча матерія у ній постійно змінюється. Я схожий на гребінь хвилі». Краплі у хвилі завжди змінюються, але допоки вигин хвилі зберігає ту саму «форму», вона дійсно лишається тією ж хвилею. Отже, воскресле тіло кожної людини, навіть зформоване з інших матеріальних складників, дійсно матиме форму, бо воно прийме таку ж саму «форму».

Але запропонований підхід породжує інші труднощі. Якщо ми стверджуємо, що немає прямого тривалого зв'язку між теперішнім тілом та воскреслим тілом людини, чи не наражаємося ми на небезпеку недооцінити освячення нашого фізичного тіла упродовж земного життя через свята таїнства хрещення, причастя та помазання елеєм? Якщо людське тіло у цьому житті проходить через таїнства істинного відкриття тілесної слави прийдешнього віку, то, безперечно, має бути прямий фізичний зв'язок між теперішнім та воскреслим тілом. Більше того, якого значення ми маємо надавати нетлінним останкам святих? Цікаво, чи може бути збережений зв'язок між сучасним та майбутнім через наголошення на спільному аспекті воскресіння і перетління в грядущому віці. Зазначимо, що освячення сутності цього життя веде до кінцевого спасіння людства та всесвіту, які сприймаються у спільних термінах.

Спіраючись на ті знання, що маємо, ми можемо лише здогадуватись про характер грядущого віку. «Тепер ми бачимо, як у дзеркалі, неясно» (1 Кор 13,12); «ще не виявлено, чим будемо» (1 Ін 3,2).

Як би там не було, стосовно однієї речі ми можемо бути цілковито впевнені. Можна ще скільки завгодно говорити про тілесне воскресіння, але, безперечно, воно **набуде прозорості й життя, світла й чутливості**, про які сьогодні ми маємо лише нечітке і зовсім неповне уявлення. У сучасній ситуації ми вбачаємо, що матеріальний світ і наші власні матеріальні тіла є гріховними. Незважаючи на дорожчезні вказівки, наведені у Святому Письмі та у життях святих, наша уява не може навіть осягнути самої суті: **людське тіло проявиться у переображеному космосі, в якому вже не буде гріха**.

Однак, св. Єфрем Сирін підходить чи не найближче, ніж будь-хто з богословів, до уявлення неуявного, коли пише: «Уявіть людину, в яку вселився легіон нечистих духів. Вони перебувають у ній непоміченими, бо вся їхня армія назагал тонша і легша, ніж сама душа. Вся та армія живе в одному тілі».

У сто разів тоншим і легшим є праведне тіло, тіло воскресле: воно схоже на думку, яка, за бажання, може поширитися або згуститися; якщо вона звужується, то лишається у певному місці, якщо поширюється — вона всюди.

Духовне тіло [у раю]... таке тонке, що навіть думка не може долинути до нього».

Напевне, це найкращий опис слави воскресіння, який можна знайти. Все інше залишило тиші.

Ти є музикою...

Композитора Ральфа Воана Вільямса за два тижні до смерті запитали, що для нього означає прийдешнє життя. «Музика, — відповів він, — музика. Але на тому світі я не буду писати музику зі стражданням та розчаруванням. Я сам стану нею».

«Ти є музикою, доки музика звучить», — сказав Т. С. Еліот. А на небесах музика звучить вічно.

3 книги «Внутрішнє царство»

Анна-Віталія ПАЛІЙ

Притча про вибір

Іде якоесь зимовою санною дорогою чоловік із ярмарку додому, ще й сусідського хлопчика везе. Аж бачить — коні вухами стрижуть, очі скошують, непокояться. Оглянувся — наздоганяє їх зграя вовків. А у нього ж і сокири з собою нема, і до села не встигне доїхати. «Господи, хто мені підкаже, що маю робити?» — гарячково подумав. Одразу йому Ангел-Охоронець послав думку у відповідь: «Проси Бога, Він зарадить там, де вже ніхто не зарадить, тож і порятує». Відразу ж подав голос і Темний ангел: «Я теж можу радити. Скинь вовкам хлопця, а сам утікай до села. Його їм буде достатньо, тебе і не здоганятимуть.»

Звук наш порядний український селянин покладатися лише на свої руки. Тож нагнав добряче коней, віддав хлопцеві батога, щоб той поганяв, а сам скотився зі саною у сніг. Вовки, наблизившись, призупинилися, а далі кинулися на людину.

Піднімається душа чоловіка до неба, аж бачить — за руку її тримає Ангел-Охоронець. «То ти весь час був поряд? — запитує душа й обурюється. — Чому ж ти мене не врятував?» «Я врятував. — Відповідає Ангел-Охоронець. — Врятував би і там, на землі, якщо б ти відразу попросив порятунку в Бога. Ти ж спочатку просиш будь-якої поради, а потім вирішуєш усе сам. Он бачиш, — Ангел показав рукою на край лісочка. Там, між дерев, причаїлася косуля. Вона би перетнула дорогу твоїм кривдникам.

Але не переживай надто. Якби ти послухав того, іншого, то зараз тебе за руку тримав би не я, а він. І провадив би не догори, а вниз, на муки. Я ж тебе проваджу до Господа.»

Ольга СТАСЮК, м. Львів

ШТОРМ БІЛЯ МОНАСТІРЯ

Шумить океан, гнівно піниться бризом,
Кидає, мов тріски, уламки із гір.
На кручі ж монах стоїть у чорних

ризах,
Де сім сотень років живе монастир.
В тих стінах старих не фундамент, а
віра

Тримає каміння багато віків.
А хвилі — то чорні, то білі, то сірі,
у реві морських штормових голосів.
В обличчя - вологий, пронизливий

вітер,
То крик водоспадів, то хвилі, як дим,
Зачерпують все те малесеньке світло
І падають з гуркотом грізним із ним.
Рокоче каміння, шумлять чорні вири,
Неначе торнадо спустилось з небес.
А з вікон, в яких вічно дихає віра,
Співлине монаший: «Христос

воскрес!»
Закінчилась пісня, посиніло море,
І хвилі вже вище, ледь не до вершин.
І небо чорніше, і зблякли вже зорі
Від чорних, холодних, солоних

кряплин.
І гуркіт страшний, блиски в небі гарячі,
Холодні рови, що ростуть і ростуть...
Вже дощ періциць, вже не квилить і
плече,
Дощ з хвилей, що горами встають і
встають...

І блискавки в небі, ясніші за зорі,
вир моря, і гуркіт у хвилях, і грім.
Знов вийшов монах, став на кручі над
морем,
І глянув у небо, чорніше за дим.
Холодні здіймалися піністі хвилі,

Василь ЛИТВИНЕНКО,
м. Маріуполь

Життя

*Життя — це особлива форма
існування білків.*
Ф.Енгельс

*Філософи та всякі вчені
нас вчили протягом віків:
життя — це форма існування
жирів, глюкози та білків.*

*Ми змалку звикли вірити
вченим,
то так воно і повелось,
що у людському організмі
душі й притулку не знайшлось.
Ото ж пульсує кров в судинах,
спливають в мозкові думки
тонкі-тонкі, мов павутинки,
що тчуть невтомні павуки.
Надійде час і смерть гидотна
це павутиння обірве...*

*А що ж в бездушній істоті
Господь на небо забере?
Душі ж нема! А тіло грішне
з'їдять мерзенні хробаки
із задоволенням, неспішно,
бо то ж цукри, жири й білки.
То будьте ж чесні в кожному ділі,
добропорядні, не грішіть,
і хоч маленький в грішнім тілі
душі притулок залишіть!*

І вітер шалений, нестримний летів.
Монах, не дивуючись штормовій силі,
Коліна в молитві на кручі схилив.
І раптом все стихло. Спинилися вири,
і хвилі тихенько котилися в синь.
Піднялося світло, живуче, мов віра,
Торкнуло промінням легким далечінь.
Розступилися хмари за вірою в Бога,
Якій не страшні шторми й турботи гір.
Осяяло сонце монаха старого
І вірний, незламний старий монастир.

МОЛИТВА З ГОЛОДОМОРУ

О Господи! Твої всі небеса,
І вся земля, і ми, і хліб, і душі.
Але п'ятомою вкрилася земля,
Яка ніяк з країв наших не рушить.
Ти бачиш світ й народ наш повсякчас.
Піднесимо аж до небес благання:
Священний хліб з молитви «Отче наш»
Забрали... Якимсь дивним

покаранням...
І виривали зернята із рук
Малих дітей, голодних, що ледь
дишуть.

О Боже! Вже не витримало мук
Чимало... В їх дворах тепер лиш тиша...
Ти бачиш, Боже, сльози матерів,
Які налили чашу вже до неба...
Саджають вже за п'ять лиш колосків...
А нам хоч їх би... Більше і не треба...
Село вмирає... Бачив Ти дітей,
Що напівмертві падають під тиню?
Ім зернятко — немов з небес елей...
Прости за все нас, неньку — Україну,
Прости усіх... Не віднімай життя...
Які ж худі ті материнські руки...
Вже завтра і не втримають дитя...
Та що дитя... Малі худенькі муки...
А їх за що? Не бачили іще
Вони ні світу, ні добра, ні волі,
Ні правди... Скільки їх щодня везе

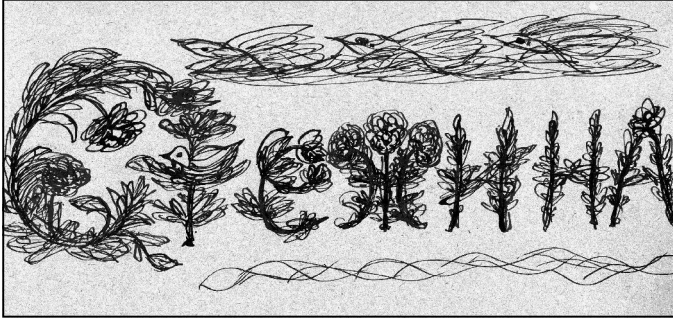
Та бричка... І скидає десь на полі...
Катам нашим прощення я прошу.
Прости, як нам, їм всі гріхи злостиві.
Ось знову послаєш нам дощу...
Чи той це дощ, який всі біди змие?
А ще уклінно дякую щодня,
Що ще живу. Ще дай, прошу,
нам віку,
Всій Україні, що Твоє дитя
З Голодомору крил.
Амінь.
Навіки.

Глибоко в душі кожної людини
Господь посіяв зерна Істини, яким
потрібно лише дозволити пророс-
тати. Іноді ці багатства в багатьох
людських душах закриті «панцера-
ми» агресії, егоїзму, песимізму, зне-
віри, та буває десятиліттями їх тре-
ба видобувати. Проте є люди, які,
незважаючи на свій молодий вік, у
простоті та чистоті серця вміють ці
зерна істини і мудрости в своїй душі
споглядати та проявити їх назовні.

Вірші Олі Стасюк, хоч написані
в конкретних обставинах її життя,
виразно проявляють те, що є уні-
версальним устремлінням людей
всіх часів: прагнення і пошуки істи-
ни, щастя, радості, любови...
Вони вражають багатством тема-
тики: спостереження за приро-
дою, самопізнання («я не горда...»,
«а я писатиму для себе, кажіть хоч
тисячі причин»), українські тра-
диції («Український оберіг»), суспі-
льне життя («жахи суспіль-
ства»)... та обдаровують читача
відчуттям повноти, цілісності і
внутрішнього збагачення.

Λάεεϊ à Èðεοðαεù,
αϊ èòì ð àϊ àϊ ñεϊ à'γ, òÈò

Катерина ПЕРЕЛІСНА

«Христос Воскрес!»

Співає жайворон з небес:

«Христос Воскрес!

Христос Воскрес!»

У небо дзвін гуде з села:

«Христос Воскрес! Йому хвала!»

В проміннях сонячна блакить:

«Христос Воскрес! Його хвалить!»

Дзюрчить струмок — весняний дзвін:

«Воскрес Христос — Господній Син!»

Радіють діти у вінках:

«Христос Воскрес на небесах!»

І вся земля, мов той вінок,

з чудесних трав, дітей, квіток...

І в серці радість через край:

воскресли поле, річка, гай,

і лине пісня до небес:

«Христос Воскрес!

Христос Воскрес!»

Володимир ЗЕМЛЯНИЙ

В'їзд до Єрусалиму

В Єрусалим походились прочани
з поживою, із дітьми на руках.
Товклись у Храмі, у святокове вбрані,
про щось перемовлялись у кутках.

А чутка вітром розгоїдала наповл:
хтось із пророків, може, сам Ілля,
іде до них, до єришників, на свято.
Аж дивляться: осідлане осле.

І Чоловік, що сотворює чуда,
на тім ослі прямує до воріт.

І сила духу їм розперла груди —
аж докіл перевернувся світ.

Йому одержу кидають під ноги,
штовхаються, бо кожному — хутчіш.
А Він мовчить. І знає, що дороги
відміряної ближчає рубіж.

Він добре знає: скороминуча шана.
Уже готовий присуд без вини...
Кричать Йому із наповлу: «Осанна!»
А Він в тих криках чує: «Розіпни!»

І єєї єа ÛΑΒΑΑΕ

Ó Āāđāí èör

Син Господній ішов по землі,
мов небесним привіллям,
і стелила дорогу юрба
пальмовим гіллям.

А як прийдеш, Ісусе, до нас
провісною весною,
ми постелим блакитний Твій
шлях золотою вербою.

Ми завітчаєм цвітом з ланів
кожну-кожну стежину.
Лиш прийди, о Спасителю наш,
У святу Україну!

Ñāiòëāí à ÆOË

Ñāiòëā àèēāī

Лягли ранкові світлі тіні
на ніжний оксамит поліє.
І славлять Світле Воскресіння
всі добрі люди на землі.

Христос воскрес! Мир вам, люди!
Вже досить суму і плачу!
Святкові дзвони тишу будять,
і день засвічує свічу.

Христос воскрес! Світлим дивом
серця наповнені ущертв,
і Словом Істини правдивим
життя перемагає смерть.

Надія КМЕТЮК

Писанка

Ясчко — розмальоване, барвисте,
ним тішиться і старець, і дитя,
творіння людських рук святе і чисте,
маленький символ нашого життя.

Творіння Божої краси у мить надхнення.
Весна... Великдень... Боже Воскресіння...
І писанка — як серця одкровення,
як Боже й людське трепетне творіння.

Українська писанка проміниться життям,
Великдень славить перед цілим світом.
Спізвучно до весни серцебиття
в ній оживають трави, птиці, квіти.

Тут кожна лінія — промінчиком з небес
окреслює хвалу і славу Богу.
Христос Воскрес! Воістину Воскрес! —
до Вічності вказавши нам дорогу.

Наталена КОРОЛЕВА

На Лазаровім хуторі

Коли апостол Петро, не бачачи світу, повернув від Гробу до Витанії, в доли-
нах уже лежали глибокі тіні. Лише по верхах далекого моавського узгір'я виб-
лискували останні дотики вгасаючого дня. На Лазаровім хуторі не було ні зви-
чайного, щоденного руху, ні невпинної — від зорі до зорі — праці, що в її темпі
бувало чутно не примус чи необхідність, а щирі потреби, кінечність — лише з
любови до неї.

Хтось помалу прийшов дерев'яними сходами на наддашки, що трималися
на вирізуваних кедрових стовпах. Відчинились двері, і крізь них вилетів при-
глушений, безбарвний голос Марти, а потім заколихався в повітрі солодково-
гіркий аромат бальзамів. Дбайлива господиня, що перед кількома днями кло-
поталась про вечерю Вчителів, тепер готувала мирру та різні живиці для зама-
щення Його Тіла.

«Лише переллемо... бо — заходить субота... Потім...» — вловив Петро, й
двері зачинились.

Тяжкою ходою, ніби тільки що вставши по довгій хворобі, перейшов апостол
на плісковатий дах, де так часто сиділось до глибокої ночі, слухаючи Вчителє-
вих навчань. Сперся на невисокі поручні і стерп у задумі. Не чув, як з долини
злітали вгору рвучкі звуки сухого Лазарового кашлю. Не спостеріг, що в брамі
засунули засуви. Дивився, як вузька смужка світла затремтіла, витягнулась
на піску доріжки й, рисуєючи рухливі кривульки, зникла в домі, і не бачив.

Все давила тиша, не подібна ні на сон, ні на спокій. Все сповнилось мовчан-
ням пустки, з якої вирвано душу, само життя...

Петро зітхнув і немов прокинувся з мертвої байдужості. Відігнав від себе
жахливі відіння, що невпинно вставали перед очима, як сонне маріння. Закинув
голову назад і загубив погляд в безмісячній темнім небі. Раптом з чорної бані зірва-
лась блискуча зірка. Зачеркнула вогненним віхтем півнеба й зникла, втягнувши за
собою в п'ятому і свій слід.

Такою ж блискучою зіркою пролетіла чомусь у Петровій думці згадка не про
щойно пережитий жах, а про спокійні колишні слова Учителів про двох синів
різної поваги. Один: «Не зроблю!» й зробив, другий: «Зроблю!» й не виконав об-
іцянки. Чому ж Учителю не сказав про третій гурт людей, тих, що дотримують те,
що сказали? Бо ж ці обидва однаково не дотримали слова, а говорили лише так,
на вітер. Чому ж?..

Ї ааааіаі ÷ і à ñòî ðіїèà

Микола БЛИЗНЮК,
с. Старі Кути,
Івано-Франківщина

Писанка моя

Кожна писанка сія
Сонечком незгасно.
У бабусі вчуся я
їх писати красно.

Приспів:

Глянь на писанок узори —
Неповторні, як і гори.
То бабусі тиха ласка,
Безконечна добра казка.

Промінцями до небес
Барви писанкові.

Чує світ: «Христос Воскрес!»
Для добра й любови!

Приспів:

Кожна писанка моя
Так серденьку мила.
Їх писати вмю я,
Як бабуся вчила.

Приспів:

Музика Лариси Чупринчук

Помірно

Кожна пи-сан-ка сі-я со-неч-ком не-згас-но.
У ба-бу-сі вчу-ся я іх пи-са-ти крас-но.
Приспів: Глянь на пи-са-нок узори — не-пов-тор-ні,
як і го-ри. То ба-бу-сі ти-ха лас-ка,
без-ко-неч-на доб-ра каз-ка.

Баба Сяба

Малий Юрась ледве встигає за мамою. Вона міцно тримає сина за руку і швидко, не озираючись, прямує на зупинку, яка розташована на перехресті за містом. Навісонне хлоп'я здивовано мружить очі — так рано він ще не вставав. Мама раз у раз підганяє його. Від неї до нього «сочиться» тривога і неспокій. Таке з його матюкою буває часто. Та тривога, як стареньке полатане рядно баби Сяби, повільно сповзає на нього і повністю накриває його з ніг до голови. Він його бачить. Малому стає від того спочатку моторошно, а потім лячно. Мама не вірить йому і каже, що то він все вигадує. В такі хвилини він сердиться на маму. Юрась хоче висмикнути свою руку з материни, але та не відпускає його ні на крок. Навпаки, вона ще міцніше стискає синову долоньку, боячись, щоб той часом не вибіг на дорогу, де проходить швидкісна траса.

Боялася не встигнути на перший рейсовий автобус. Якщо його пропустити зараз, удосвіта, то тоді нема чого вже в село і їхати. Малюк не вмів розказати мамі про оте невидиме «рядно», яким вона його частенько «накриває», але в такі хвилини (а це буває тоді, коли вона, повертаючись із роботи, забірає його з садочка) йому насправді хочеться дати драла, от хоча б до баби Сяби. Бабуся Сяба дуже добра. Вона ніколи не кричить і не нервується, на відміну від мамі. Сидить на призьбі біля хати і перебирає на вервицьці дерев'яні намистинки. Прошепоче щось — і пересуне одну намистинку. Прошепоче знову — і знову пересуне намистинку. Вона каже, що моляться. Дивна баба Сяба. Мабуть, вона не вмів рахувати. Треба Юркувати забрати її до себе в садочок. Там її можуть цьому навчити. От він вже також вмів рахувати до десяти. Юрась не бачив бабусю вже більше місяця. Щоразу, як він до неї приїжджає, то ставить безліч запитань. Баба Сяба знає відповіді на всі його запитання і завжди терпляче відповідає. Сяба — це мамамама.

(Насправді Сяба — це не Сяба, її звали

Настунька. Але Юрась про це не знає. Коли він вперше постав перед бабусею, то почув, як мама казала до неї «Слава Богу». І малюк подумав, що так звали бабу. Однак у нього не вишло повторити «Слава Богу», а з вуст злетіло кумедне — «Сяба». Про справжнє ім'я бабусі він дізнається тоді, коли піде до школи).

У Сяби дуже гарно: курчатка, гусенятка, каченятка, кошенятка, песику, свинки і найголовніша на подвір'ї — Ряба корівка. У баби Сяби самі дівчатка: дев'ятеро доньок, двадцятьтеро онуків, п'ятнадцятьтеро правнуків, п'ятеро праправнуків і один Юрко. Він усім їм... дядько. Коли з'їжджається велика родина, то всі називають його по-різному. Дорослі — мізинчиком, а дівчата — дядьком.

Юрко з матюкою переступають поріг бабиної хати.

— Слава Богу! — каже Юркува мама. Малий Юрась хоче повторити за нею так само, але він ще погано говорить. Тому все, що він може, це: — Сяба! — кричить голосно і впер-

нено, бо вже знає, що баба погано чує.

— Слава навіки! — радісно відповідає їм старенька і кличе Юрка до себе.

Юрко обережно підходить, заплющує очі і простягає рученята. В його долоньках опиняється жменька цукерок. Гостинець від Сяби найсолодший у світі. Тільки малий Юрко ніяк не може второпати, звідкіля у Сяби беруться цукерки. Ходити — вона не ходила, але завжди при собі в кишені мала жменьку цукерок. Ніхто не знає, скільки бабі років: може сто, а може, двісті. Сама баба каже, що вона дуже й дуже давня. Бабусині очі сміються, у них з'являються веселі зайчики.

— Юрчику, — загадковим голосом звертається до малого старенька. — Маю до тебе, сину, одне невідкладне діло.

Якщо баба Сяба починає зустріч із «діла», то це вже комусь буде непереливки.

— Серце мені крається, так хочю, дитино, гарбузової каші, а сама не маю сили, щоб її зварити. Піди до stodoli і принеси мені невеличкого гарбузика. Ти вже великий, нема чого дурно хліб їсти, буду вчити тебе кашу варити. А як прийде женьчячка, то будеш як той кум королю.

Як почув те малий Юрась — не може зрушити з місця. Ноги стали дерев'яні і враз приросли до землі.

Тим часом Юрчик «позицає очей у Сірка»: що б ото таке йому придумати, аби баба Сяба передумала варити ту капосну кашу?

— А давайте завтра... — не сміє підняти догори очі і ледь чуто благає стареньку Юрчик.

— Е ні, — каже строго Сяба, — там є десять гарбузів. Ти ж умієш рахувати до десяти? Так от, відтепер я щодня з'їдату один гарбуз. У тих гарбузах, кажуть, криється велика сила. Хто їх з'їсть, той ніколи не вмере і житиме вечно. А завтра... — старень-

ка на якусь мить замислилася, — а завтра візьмеш у сінях цвяхи і приб'єш у фіртці штахетину, що вже тримається тільки на добромому слові. Ти один у нас чоловік, треба допомагати.

Юрчик, мов ужалений, підстрибує на місці і кулею вилітає в сні.

— О! Здоров, дядьку Юрче! — кепкують з нього старші дівчата на подвір'ї, — ти оце куди? Що, набрався у баби товчеників?

Малий перелітає через тинки і опиняється у кукурудзі. Там зручно вмощується клубочком під розкішним картоплінням і починає гірко плакати. Та й як йому не плакати, коли минулого разу він в акурат у всі десять гарбузів... позабивав великі залізні цвяхи. Цілий кілограм! Виходить, якщо баба Сяба не з'їсть всі ті гарбузи, то... Від однієї думки, що бабуся може померти, малий починає плакати ще голосніше. А якщо з'їсть із цвяхами? Що ж тепер буде? З'їсти — погано, а не з'їсти — ще гірше. Але виходу нема, і малий покидає свою схожанку. Втягнувши голову в плечі, повільно-повільно плентається до stodoli. Там лежать на купі жовтогарячі, як апельсини, гарбузи. Щоправда, якщо до них прискльпвише придивитися, то вже й не такі вони помаранчеві.

Насправді, всі вони в цяточку. Один тільки Юрко знає, що то за знакові цяточки... То шляпки від величезних цвяхів, які він старанно позабивав дідовим молоточком у кожний гарбуз. Юрко бере найменшого гарбузика і котить поперед себе на подвір'ї. Все дворове птаство здійняло такий гел'гіт, що годі: всі сміються і потішаються з Юрка. Один Босий, так звали пєсика, невтомно допомагає хлопчині котити через подвір'я сонячну, жовтогарячу кулю, помережану цяточками.

Баба Сяба, яка сидить на великому ліжку, і, обклідена з усіх боків вишитими подушками, сама нагадує вишитую квітку. Нарешті в хату, де востідає на перині Сяба, вкочується сонячна оранжева куля, а за нею і Юрко. Від пережиття бідолашний хлопчина аж змалів на виду. Здається, якби міг, то сам перетворився б на гарбуз, аби тільки не бачити докірливого бабусино погляду. Мудра й велична у своїй «ложі» баба Сяба витримує довгу павузу, яка, здається, триває цілу вічність, і повільно-повільно починає називувати бквки у слова:

— А правда, що гарбузова каша смачна?

Юрась більше не витримує і з плачем кидається бабі на коліна:

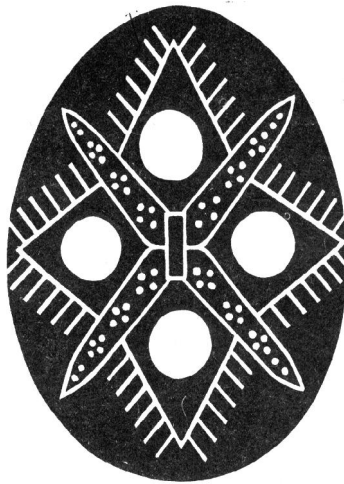
— Я більше не буду! Пробачте мені! Я вже повитягу в всі цвяхи, до одного, аби ви ніколи не вмирали, як дідо!

На той лемент позбігалися всі, хто був з родини на подвір'ї. Стоять, шморгають носами, дивлячись, як малий побивається за ще живую бабою.

Баба Сяба, задоволена виховним процесом, голосно каже на всю хату, аби всі почули:

— Чулисьє, прашєта (правнуки — авт.), якого славного мізинчика має Сяба: не хоче, щоб баба вмирала. Славна і добра колісь з нього буде людина, бо не побоявся сказати правду і зізнатися у своєному.

Того дня у малого Юрка було дуже багато роботи. Він з кожного гарбуза витягав цвяхи і старанно складав їх на траву. А на Сябиному кутку всі односельці цілий тиждень тли гарбузову кашу, бо малий Юрась хотів, щоб відтепер баба Сяба і всі люди жили вечно і ніколи не вмирали.

Раїса ЛИША

ЧОМУ МИ ЖИВИ?..

Авжеж, пам'ятне дитяче запитання «Мамо, чому я жива?» — виявляється, либонь ніколи не може позбутися своєї потаємної і безугавної насущності. Лише міниться видивами у пліні ріки... Чому ми живі? Це видивляєш — вітаючи — у всіх, хто входить у докору насичене промінцями-списами (неначе ціле сонце) поняття — «МИ»: хто трапляється назустріч, з ким ділиш свою мить і невідому вічність, і хто відійшов поза межі... Та мабуть найпильніше вивідеш у себе, позасвідомо дивуючись, що ти є самосутня окремість серед безміру всесвіту. І обставина твоєї присутності чомусь виявляється вельми важливою для цілого суцього, яке споглядає само себе, але й дивиться на тебе — очима, повними сяєва барв і якогось нетутешнього сподівання. А може — очима Христа, який був тут, на землі, і люди Його через невігластво і зло своє розп'яли, а Він воскрес — заради нашого воскресіння... Очі Його безмежно довірливо глибоко зрять — чекають — споріднюють, впевнюють... хоч шлях наш — трудний і неміряна його далеч.

Чому ми живі? — мимоволі вабить запитати при зустрічі у затаєно пружних, ще обійнятих морозом осокорів у сквері, що їхні верхівки вгорі вслухаються в небо, у синички, яка потроху підсинює повітря своїм акварельним цинь-цинь, у небувало великого білого снігу, що заметелився немов музика Ваґнера; у проліска, який зумів пронести свою найтоншу досконалу вість крізь шалену товщу холоду і пільми...

Їхні очі, їхні — усіх — голоси здається знають, вимовляють відповідь — від чого все сповнюється немов безпричинною, дивно вільною без меж радістю. І головне, оця незбагненна певність: вони чують, промовляють до тебе. Хоч остаточно відповідь так і залишається недовимовленою у своїй метафізичній величч. Однак вже саме промовляння — без слів: дерева, травинки, землі, квітки, птаха, води... якщо їх почути, вслухаючись, — додає свою дорогоцінну частку — крапельку — до твого сприймання й усвідомлення трансцендентного світла буття живого — в собі і в усьому. Ця крапелька ніби відчиняє в душі щораз нове відання, завдяки чому стає збагненно: ці послання божественного суцього ми ладні **прочитати винятково тому, що вони є даром — порухом всеобіймаючої і всетворячої вишньої любові.**

Вона настільки велика і щедра, що ми нерідко не знаємо їй ціни і навіть не усвідомлюємо, що всілякі ніби звичні для нас речі, істоти, усе довкілля, звірі, рослини... узяти хоча б квіти, такі наче беззахисні, недовговічні, доступні й безоглядно відкриті світові, — але вони, як усе створіння, несуть у собі невидану далеч і є чимось незмірно більшим, ніж то бачить буденна, орієнтована назовні свідомість. Проте в найглибшій своїй глибині душа знає, і вочевидь знатиме це щораз ясніше, що усе розмаїття суцього для людини — то справжні янголи, послані Творцем, і найчистіші цілющі джерела неймовірних майбутніх і вічних одкровень.

Людина здатна бути жорстокою, засліпленою, власти у сумнів звєвіри, і в суті стати маріонеткою зла. Огляньмося лиш, що ми вчинили із даним нам світом, і з самою людиною. Але суще — у волі вищій, воно тим світлом олюдноє нас, прояснює, протирає від темних замутнень образ нашої власної далечі. І хоч як дивно — він стає видимим, правдивим.

Цю світліну надіслала через мережу Інтернету пані Надія Мірчук, донедавна голова Об'єднання Українських православних сестрицтв у США, яка завше любить ділитися тим, що в її очах виглядає найкращим. І справді, квітка вражає якоюсь вишуканою особистістю образу: невимовно ніжна, аристократично стримана, немов принцеса, але й вільна, певна чогось видимого лише їй. І головне — не лише ми на неї, але й вона на нас дивиться, і погляд той годі передати словами.

ІСТОРІЯ КВІТКИ, що її оповіла пані Надія Мірчук

Ту квітку ми ще недавно мали вдома. Називається вона Китайська Роза. Цвіт тримається лише один день. Наступного дня квітка закривається і відпадає.

Десь понад 55 років тому у мене була така сама квітка. Я сподівалася дитини. Квітка стояла біля вікна, а трохи далі за нею — моє ліжко. Був грудень, але моя молоденька роза мала один пуп'янок і мала незабаром зацвісти. Я дивилася на неї і думала, що вона зацвіте тоді, як народиться дитяток, і виглядало мені, що то не так скоро буде. Роза мене здивувала, бо одного ранку раптово відкрилася, хоч була менша, як вони звичайно бувають. Увечері чоловік

відвіз мене до лікарні. Лікар порадив чоловікові іти додому, бо то ще не був час, а мене про всяк випадок залишили в лікарні. Сім хвилин перед 12-ою у мене народилася донечка. У лікарні я пробула 7 днів і коли приїхала додому та поклала донечку на ліжко, раптом почула, як щось упало. То була квітка, яка відкрилася у день народження моєї донечки і всі ці дні чекала, поки я принесу і покладу донечку на ліжко — ніби вона хотіла її побачити. Донечку назвали Надійкою. Хоч може треба було б назвати її Квіткою чи Розою? Це було так давно і в той же час ніби зовсім недавно. І як Ви знали, що то не звичайна чайна Квітка?

«НАША ХАТА НАВПРОТИ НЕБА»

Живопис на склі Анастасії Рак

Майстер народної творчості України Анастасія Рак народилася у с. Васильки Лохвицького району на Полтавщині. У 2012 р. художниця відсвяткувала 90-річчя. І продовжує творити шедеври найвужого живопису! Національний музей Тараса Шевченка відзначив феноменальне явище української народної культури персональною виставкою картин А.Рака в лютому

родній картині, ґрунтуються на безпосередньому відчутті довкілля. Вони знаходять зокрема паралельне втілення і в українській поезії 1930-х рр., особливо в Б.І. Антонича: «на обрії сивім, де небо з землею зішите нитками дерев»; «лопочуть зорі на тополях»; «Немов метелик полум'яний, на куцтернини сонце сіло»... Одним з домінуючих у А. Рака постає світове дерево українських космогонічних колядок.

поезії Тараса Шевченка. Готуючи до друку повніший «Кобзар» (1847), він у передмові радить тим письменникам, котрі прагнуть до правдивого показу народного життя, обирати за вірець не шинок чи каторжну працю на панщині, а поводження господарів у власній хаті, їхні пісні та спогади про старовину. «Портрет Шевченка» А. Рака відрізняється від сотень насурмлених образів Кобзаря, що вкарбувалися в

Т.Шевченка «Гайдамаки»: «Ярема з Оксаною», «Сирота Ярема – сирота багатий. Бо є з ким заплакати, є з ким заспівати».

На другому плані картин А.Рака хати-мазанки стоять фронтально, їх площинність підкреслена горизонтальною призмою. Ці селянські хати мисляться у позачасів'ї: біля них ніхто не метушиться; вони існують у просторі вічності. Над цими хатинами розлите жовтогогаряче сонячне світло, пропливає веселка чи місяць-молодик. Перед ними на першому плані з'являються чи закохана пара, чи діти, що слухають вечірню казку, а в їхній уяві сплітаються образи свійських тварин, власних іграшок та лісових звірят, чи гурт молодих колядників, серед яких обов'язково є діти. Роги восьмикутної вертепної зірки виблискують фольгою. Найменший посівальничок веде на санчатах торбину жита-пшениці — шире побажання врожаю і достатку на наступний рік. Юні та дитячі обличчя випромінюють радість або подив. Настрій матері-господині урочисто-святковий. Червоний вогонь у печі горить яскравістю фольги, підкладеної під скло зі споду картини.

У 1970-х рр., в українській ліриці яскраво виявило себе суб'єктивне відчуття світу, сповнене первісно-дитячою радістю, дивовижно-казковим і безпосереднім свіжим сприйняттям довкілля, як зокрема в поезії І.Жиленко: «Заходить сонце. Хтось пішов у клен». Таке інтуїтивне відчуження рідного довкілля поєднує усі п'ять чуттів і буває блискавичнішим, ніж думка. Це і є ось те позасвідоме архетипне образотворення, що в живописі А.Рака пресягнуло у XXI століття.

Небокрай у живописі Анастасії Трохимівни перекивається високими деревами, церквами, постатями янголів-охоронців та людей, губиться серед

На Великдень, — 1992 р.

2013р. В Музеї культурної спадщини (Київ), нині експонується ще одна персональна виставка її живопису на склі «Життя під знаком «ОСТ».

Перша виставка живопису Анастасії Рак у стилі народного примітиву відбулась 1992 р. у Державному музеї Т.Шевченка в Києві. Згодом були виставки як у столиці, так і в інших містах України. 1998 р. Анастасії Рак вручено премію ім. Катерини Білокур.

У 1999 р. в рамках проведення Днів України у Франції була представлена персональна виставка живописних творів А.Рака «Кольори України» в Музеї людини в Парижі. Виставка настільки вразила французів, що дирекція музею, узявши всі витрати на себе, звернулася до української художниці з проханням продовжити її ще на такий самий час. Таким чином, виставка Анастасії Рак експонувалася в Парижі вісім місяців.

У своєму образотворенні Анастасія Рак виступає носієм цілісного мітологічного мислення українського народу, яке сьогодні уже стає унікальним. Герої її картин вирізняються побожним ставленням до живого одухотвореного довкілля, одне до одного, до рідних звичаїв.

Ці наївні образотворчі уявлення образного фолклору, відображені в на-

чимолю сюжетів А.Рака пов'язані з ярмарками в Лохвиці неподалік від рідного села, де вона в дитинстві чула спів бандуристів і милувалася сенчанськими гончарними виробами («На лохвицькому ярмарку», «Слухають кобзаря»). Тому й на кольористиці її живопису позначилася обізнаність із гончарним мистецтвом поближньої Сечі, яке не поступалося опішнянському. Домінуюча барва сенчанських виробів із глини перегукується з мастю буланого коня, якого часто зустрічаємо на картинах А. Рака («Я улав же він з коня»). За П.Тичиною).

Співучасть землі й неба у єдиній містерії буття перегукується з метафоричним образом ярмарку у Б.І. Антонича, пронизаним прикметами сонячної весни як першопочатку світу: «Мій брат—кравець хлоп'ячих мрій, зішви з землею небо. Горять хустки украмарів, немов стобарвний гребінь. Співають теслі, бубни б'ють. Розкрию таємницю: червоне сонце продають на ярмарку в Горлицях». Центром світу тут постає мала батьківщина.

Мистецтво Анастасії Рак сугло-

нашу уяву. Це добрий, лагідний Тарас українського народу з живим, унікально кольорово чутливо явленим обличчям. Вражають досконалістю пластички образи козака і дівчини за поемою

Прощання козака з дівчиною, — 2005 р.

Сенчанська бариня, — 2009 р.

різних предметів. Дорога сгортає неба і вже там завершується двома-трьома тополями. Небо сходить на квітучу українську землю, подекуди постає в оточенні краєвиду, який радісно буяє. Зіткнення земної та небесної стихій пом'якшується яснішою (більш світлою) барвою; небо вирішується як матеріально щільне. Усе це відповідає народним уявленням про цілісну світобудову, про походження світу із земних першоелементів, про берегову силу небесних світил довкола закоханих молодих пар (згадаймо колядкові сюжети про парубка, підперезаного сонцем чи місяцем та дівчину, яка заплітає у волосся зорю).

...Вперше живописом на склі художниця почала повсякденно займатися під час II Світової війни, будучи вивезеною до трудового табору в м. Карлсруе під Франкфуртом (неподалік від франкфуртського кордону). Свої роботи обмінювала на хліб, завдяки чому й вижила. Самобутній талант художниці помітив і підтримав художник-аматор, майстер заводу, на якому вона працювала, Вільям Каплер. Тоді для розпису А. Рак використувала і кольорове, і прозоре скло.

Кольорит картин свідчить про полтавське походження художниці — теплий, з переважанням жовтуватого-й зеленуватого-вохристого, рожевих, жовтогарячих барв. Нерідко, як і в народній картині, зіставляються плями чорного з зеленим, синього з червоним, зеленого і червоного. Ефектні плями або смуги бронзової фарби (деталі одягу, бані церков, кінська зброя). Сюжети тісно пов'язані з рідною лохвицькою традицією.

Вагоме місце у творчості Анастасії Рак посідає «канонічний» сюжет українського фолклору «Козак і дівчина біля криниці», варіанти якого художниця почала активно розробляти ще в Німеччині. Першоджерелом для неї стала картина 1920-1930 рр. невідомого майстра з Лохвиччини із зображенням парубка у брилі та дівчини біля криниці, уздовж якої червоніють великі маки і троянди. А. Рак згадує своє дівування у рідних Васильках: «Бувало, повилазимо на вершину Катрининої гори і співаємо веснянки, перегукуємось із другим селом: «По той бік гора, по цей бік друга. Поміж тими крутими горами сходила зоря. Ой то не зоря — дівчина моя». А потім на тему пісень малюємо картину «Дівчино моя, напій же коня...». Зустріч закоханих супроводжує традиційний для українського фолклору сивий кінч.

У сюжеті на тему «Сенчанська бариня» 2009 р. Анастасія Рак інтуїтивно відтворила найархаїчніший пласт веснянок, які існували паралельно з обрядовим круглим танцем. Поєднання фіялкових і бірюзових барв тла, жовтогарячих і яскраво-червоних потоків сонячного світла, теракотового й багряного кольорів глиняних звірят довкола центральної фігурки дівчини в білій вишитій сорочці, у червоних запасці, намісті посилюють враження шаленого кругового руху космічного розмаху. Образи картини (глиняні перепілочка, зайчик, козлик, коник, півник) спрямовують наш погляд у давнину тотемічних уявлень про прародичів, виступають персоналізованими уявленнями прикмет весни як пори першотворення. А довершують мітологічну картину світотвору (у багатьох мовах архаїчних землеробських етносів поняття року і світу збігаються) образи ластівок як провісниць весни українських щедривок.

Творчість Анастасії Рак несе віру у незнищенність добра й краси світу, вічно оновлюваного у своєму розвитку. Так картина «На Великдень» (1992 р.) сповнена оберегових символічних образів світобудови: писанка-яблукко (символ зародження світу і початку речей), янгол-охоронець в образі дівчини у національному вбранні з кошиком крашанок у лівій та червоною крашанкою у правій руці, перед янголом на стежці до трибанної церкви — двос діток (очевидно, сама художниця та її молодший братик), праворуч стежки на квітучому полі — бабуся з червоною крашанкою у правій руці. Святкові дії, після богослужіння, український народ здійснював перед церквою як святиною, і це двовір'я триває. Так, гаївки (як давній цикл великодніх веснянок із танками та грищами) водили і співали дівчата аж до Трійці, хлоп'ячі гурти на Великдень співали риндзівки і діставали в нагороду червоне яєчко. Картина «На Великдень» має три вертикалі: високого янгола — дівчину-матір; березу із зеленим, жовтим, багряним та червоним листям над дитями й церкву. Березове клечання ставили у клечальну суботу — наприкінці сьомого тижня після Великодня, — щоб пом'янути померлих. Після Зеленої Неділі дівчата на знак переходу весни в літо завивали на березі троїцькі вінки. Керівник хлоп'ячого гурту колядників називався Березою або Березасем. Ось як художниця вмістила Великдень, Трійцю і Різду в одній цілісній картині народного життя.

Зірка МЕНЗАТЮК

На чому тримається світ

Приїхав тато з Коломиї та привіз гостинці в картонній коробці, тільки коробки не відкриває:

- Ану, мої дівчатка, відгадайте, що можна зробити з яйця?
- Яєчно, — сказала Катруся, бо яєчною снідала.
- Писанку, — сказала Маруся.
- Крашанку, — сказала сусідка тітка Ольга.
- І шкрябанку також, — мовив тато і розкрив коробку.

А в ній!

- Ой веселі! — сказала Катруся.
- Ой барвисті! — сказала Маруся.
- Ой гарнесенькі! — сказала мама.

Бо в коробці — писанки! Маруся і Катруся коло них, мов бджілки коло меду: милуються, видивляються, очей не відведуть. На писанках зірочки, дрібненькі безконечники, он хрестик, а он рогатий олень. Диво-дивне, не писанки, хто таке й придумав! Тато каже, що придумали писанку давні люди, бо хотіли мати яйце-райце, з якого виходить усе живе. А Катрусі здається, що її придумала весна. Бо коли замружиться, писанка мерехтить та сяє, мов весняне сонечко. І ще дивно Катрусі, як ту писанку роблять. Тато каже, що воском та фарбами: писанки пишуть писачками, шкрябанки вишкрябують по фарбованому, крапанки обкапають воском, мальованки малюють пензликком, а крашанки — то ж просто пофарбовані яєчка. Але Катрусі здається, що їх зробила чарівним чином чарівна бабуся з казки.

— Мабуть, тату, писанки — найславніше мистецтво! — тишиться Катруся.

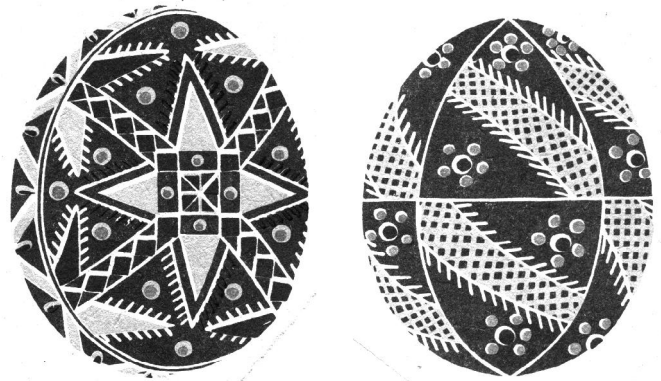
— Щоб ви знали, дівчатка, воно справді найславніше, — відповів на це тато. — Бо своє ткацтво, своє гончарство мають інші народи. А такі розмаїті писанки є тільки в Україні. Тому в інших країнах з українських мистецтв найкраще знають писанку. В Англії, у Лондонському королівському музеї зібрані величезну колекцію писанок, інші музеї світу збирають їх теж. А в Канаді українській писанці навіть поставили пам'ятник! Ось яка вона славна.

— Певно, іншим народам шкода, що в них нема таких гарних писанок, — задумалася Катруся.

— А шкода, — мовив тато. — Вони роблять своїм діткам до Великодня шокладні писанки. Тільки ті писанки не мають чарівної сили. А наші мають. Старі люди кажуть, що доки пишуться писанки, доти буде стояти світ.

Тепер Катрусі ще дивніше: крихка, маленька писанка, а цілий світ тримає!

— Давай, Марусю, — каже Катруся, — учімося і ми писати писанки. Щоб коли виростемо, світові було на чому стояти.

Міністерство культури України визначило об'єкти нематеріальної культурної спадщини. До їх Переліку потрапили: козацькі звичаї, традиції, ігри, танці та козацькі вправи, традиційне ремесло Карпат — косівська кераміка та опішнянська кераміка з Полтавщини, а також писанкарство. Косівська кераміка та петриківський розпис номіновані до Списку нематеріальної культурної спадщини людства ЮНЕСКО.

ГРОМАДЯНСЬКА ПОЗИЦІЯ

«І ісі аєòä
і ðàääò, à і ðàäää
ääñ àìèùí èì è
çõĭ áèòÛ»
(Λ. â. âîä Êîâî à 8.32)

ЧИМ ПОЄДНАЄТЕ ВИ ЛЮДЕЙ?.. Із щоденника Федора Достоєвського

Розумні люди тут розсміються і скажуть: добре ж після того турбуватися про самовдосконалення в душі християнської любови, коли справжнього християнства, виходить, не існує зовсім на землі, або ж його так мало, що й розглядіти важко, інакше (за моїми ж себто словами) вмент би все владналось, усіляке рабство знищилось, Коробочки переродились би у світлих геніїв і всім лишилось би тільки заспівати Божі гимн? Так, звичайно, панове насмішники, справжніх християн поки що страшенно мало (хоча вони все-таки є). Але як ви знаєте, скільки саме їх потрібно, щоб не помирав ідеал християнства в народі, а з ним і велика надія його? Прикладіть до світських уявлень: Скільки потрібно справжніх громадян, щоб не помирала в суспільстві громадянська мужність?

І на це ви теж не зможете відповісти. Тут своя політична економія, зовсім інакшого особливого роду, і для нас невідома. Скажуть знову: якщо настільки мало сповідників великої ідеї, то яка з неї користь? А ви звідки знаєте, до якої користі це в решті решт приведе? До сих пір, як видно, тільки того й потрібно було, щоб не помирала велика думка. Ось інша справа тепер, коли щось нове зрушується у світі повсюдно і потрібно бути готовим... Та й **суть тут зовсім не в користі, а в істині. Адже коли я вірю, що істина є тут, у тому, що я вірюю, то що мені до того, коли б навіть цілий світ не повірив моїй істині**, насміявся з мене і пішов іншим шляхом? Адже тим і могутня велика моральна думка, тим і єднає вона людей у найміцнішу злу-

ку, що вимірюється вона не негайною користю, а стремить до майбутнього, до мети віковичної, до радості абсолютної. Чим поєднаєте ви людей для досягнення ваших громадських цілей, якщо немає у вас основи в першопочатковій великій ідеї моральній? А моральні ідеї єдині: всі засновані на ідеї особистого абсолютного самовдосконалення попереду, в ідеалі, бо воно несе в собі усе, всі устремління, всі жадання і, таким чином, із нього походять і всі наші громадянські ідеали.

Переклад з російської Раїси Лішій.
За виданням: Полное собрание сочинений Ф.М. Достоевского. Том XI. Часть первая. Дневник писателя за 1877 год. — С.-Петербург. Издание А.Ф. Мареса, 1895

ПРО КОЗАЦЬКИЙ ХРАМ в с. Широкому

Оповідь о. Василя ПИШНОГО, церква Святої Покрови, с. Рубанівське, Січеславщина

...Мене цікавлять особливі сторони мистецтва — його християнська суть, тобто безпосередньо мистецтво після прийняття Україною християнства і його розвиток до нашого часу. Його особливості, його зміст я деякою мірою вже охопив. Почувань і думок юрмиється чимало, та особливо не дає спокою бажання дійти правди про сприйняття християнської віри народом українським, правди про духовну історію українця. Взагалі, про справу можна міркувати довго і багато, а сьогодні я просто розкажу дещо з історії тої церкви, мимо руїн якої кожен день ми ходили до школи. І з того пагорба, на якомуколись височіла церква, любовалися широкими левадами, далекими полями і шляхами...

Як розповідали мені дядько Андрій та тітка Віра Кирейко, після революції священником в церкві був о. Павловський, який до того ж (до 1917 р.) був і викладачем богослов'я в гімназії (тепер Широчанська середня школа). Це була людина широкої і щедрої вдачі. Він любив і знав своїх прихожан, бо і народився, і вівір серед них. Він ніколи не брав милостині і навіть сам у празники ходив по хатах і розносили дарунки дітям та вдовам. Помер він у 1918 році і похований у нас на гробках вище початкової школи, і на його могилі ще й досі стоїть залізний хрест, понівечений безбожниками. Після нього священником став Володимир Могилевський. Це надзвичайно цікава людина, яка глибоко розуміла завдання православного священника і взагалі Християнства.

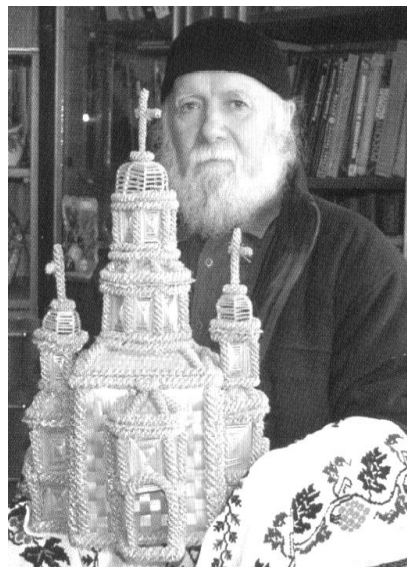
В 1919 р. в село Тритузне прийшли озброєні загоны «красних», їх жертва-

ми стали беззахисні, безвинні люди — діти, матері, старі. До церкви в Широке було послано спеціального посильного з наказом о. Могилевському не хоронити цих людей за християнським звичаєм. Священик відповів, що він має право сам дбати про те, кого гідно хоронити як християн, а кого ні. Наступного дня відбулися похорони з усім церковним причтом на чолі з о. Могилевським. Після поховання загиблих з Тритузного примчали озброєні вершники і вбили батюшку. Тіло його було тихо вночі поховане навпроти вівтаря в церковній ограді. Ці могили (а зарубано було тоді не тільки о. Володимира) видно і досі, хоч над ними й немає хрестів. Ця історія має дуже жакливі подробиці. Коли я слухав всі ці розповіді, очі не висихали від сліз.

...Гордість лоцманів — біла церква серед степів була невдовзі закрита і розвалена. Розказують, що активіст, який заліз скидати хреста з головного купола храму, упав з даху і наштрикнувся на залізні ґрати. Всі, хто прийшов руйнувати церкву, перелякались і розбіглися хто куди. Тоді на розправу з козацькою церквою пригнали в'язнів... З добротної церковної цегли спочатку хотіли побудувати тюрму, а потім свинарник, а потім клуб, та так нічого й не вишло...

Після війни з тюрми повернувся син о. Могилевського, Олександр, якого в 1937 році погнали до Сибіру тільки за те, що його батько був «попом». Він і відкрив церкву в старому млині і в нього ж у 1959 році хрущовці насильно забрали ключі і не пустили до церкви.

Так прогнали з лоцманського села Бога.

Тільки, диво дивне, не зустрічав я в нашому селі жодного невіруючого. Навіть серед учителів рідної школи. Віра ця сильніша, ніж будь-коли, бо вона глибоко сокровенна (як розмова наодинці з Богом), вона прихована в глибоких і найцінніших куточках серця, і про це не говориться навіть найближчим людям. Це справжня віра. Віра не показна, не обрядна, це віра серця, яке мовчки любить Бога...

Навіть після Академії (я юрист) я ще нічого не знав про історію України, поки сам не взявся за це з допомогою брата — історика за фахом. Виявляється,

ми, українці, — нащадки великих народів, сидимо на оцій землі з пра-прадавніх віків. Історія українців — одна з найбагатших історій у світі. І одна з найдорівніших у світі — наша українська мова. На вдюковий і радість самому собі я тепер зрозумів, що відчувати себе і бути насправді українцем — це велика честь перед Богом і перед нашими пра-пра-предками, а особливо — перед славетними запорозькими козаками, за часів яких Україна була першою демократичною республікою у світі. І я всією душею відчуваю, що продовжити їх справу — це наш святий обов'язок.

...З цим питанням постійно зіштовхуються наші емігранти. Там, на чужині, вони гостро відчують, що таке самоідентифікація і як важливо триматися рідної мови... На чужині кожен гостро відчуває, що без рідної мови ти вже не самодостатня людина, а так — зомбі — і роби з тобою, що хочеш. **Мова — це порятунк, це останній Божий захист від втрати самого себе, своєї душі, своєї неповторності і перетворення в ніщо, в пустоту, в нуль. А це стосується не тільки особистості, а й суспільства, народу, держави. Хіба ж цього хоче Бог від нас, подарувавши нам таку прекрасну землю, таку чудову мову, таку щирі душі? Ні, Він хоче, щоб ми любили все це, щоб ми були його народом, його Святою Україною.**

Анна-Віталія ПАЛІЙ, м. Тернопіль

Відгук на лист до редактора

Прочитавши у минулому числі Вашої газети (безрезультатно 2013) замітку Федора Габелка з австралійського Мельбурна, чи, точніше, частину опублікованого листа, не можу не звернути увагу на його дуже актуальні і здорові думки.

«Лише ті народи, які розуміють своє високе духовне призначення, можуть створити гідну державу, де людина отримає істинну свободу і можливість розвитку», — пише автор. Справді, лише ті народи, яких веде Бог, досягають процвітання у Ньому. А поза Ним цього процвітання не може бути, бо хто служить пеклу, в пеклі і знаходиться чи буде знаходитися (згадаймо часи сталінізму).

Але якщо народи — органи у тілі Бога, то занижувати свою самооцінку і свої повноваження є такою ж виною, як і завищувати їх. Бо чи стане Господь давати енергію тому організму, який не виконує своєї роботи, а розтрачує цю енергію на шкідливі для нього? Хто працює лише на гроші (для світу), у нього ці гроші періодично будуть забирати, щоб заставити його і далі працювати. А оскільки людина не здогадується, що повинна виконувати завдання від Бога, вона знову працює на гроші для світу, чим породжує чергове замкнуте коло. І лише цілісний організм Творця дає повне забезпечення і процвітання тому, хто працює для Нього, на загальне ціле.

Чи можна у людини відібрати свободу? — Ні. Свобода є наперед дана людині Богом. І якщо людина свідомо свого призначення, її ніхто не може примусити працювати на протилежне. Справа лише в тому, що ця свобода — у нас самих. Спочатку маємо відмовитися від власної низької рабської свідомості, яка дбає лише про потреби свого шлунку і відмовляється від будь-якої відповідальності за себе і за інших. Не може вижити організм, у якому кожна клітина працює сама на себе. Лікарі знають, це — рак. Не зможемо навести лад у власному домі, якщо не наведемо його у власній свідомості. Пріоритети належить віддавати духовності (не плутати з формальною релігійністю, хоча серед людей релігійних духовних знаходимо чи не найбільше), а після неї — високому професіоналізмові науки, культурі.

Однозначно, що маємо підняти духовні і культурні національні цінності на рівень державного права, у першу чергу мову. Тому що у кожному слові міститься корінь — суть його змісту. Це пов'язує у єдине ціле саму мову, у якій записана вся наша духовна історія і культура десятків тисячоліть, що мала мовний і духовно-культурний вплив на інші народи, і там залишила свої сліди. А коли втрачаються зв'язки між мовою, втрачається і сама мова.

Маємо берегти і як перлини вибирувати кожне старовинне слово, яке залишилося у так званих «діалектах» (діалект — короткочасний новотвір певної невеликої території, а старовинне слово, це відшліфована форма запису сутності культури і побуту етносу протягом певного часового проміжку), як-от у лемківській мові. Як співає народжений на давньоруській Псковській землі ієромонах Роман (Матюшин), «хто свій сад пустив під сокиру, той харчується чужими плодами». Тому вирощуймо власне, у нас для цього дуже благодатна земля.

Справжня ідеологічна влада — та, що чує голос Бога: Сковорода, Шевченко, Стус. Є й інші, серед живих. Перед повинен вести не кількісний, а якісний показник.

Людина і народ, які вільні від своїх внутрішніх негативів, поступово звільняються і від негативів світу. І хто це розуміє і працює над цим у собі, той знає, що кладе камінь у фундамент чи цеглину у стіни майбутнього процвітання тієї України, яку веде Бог. Глибоко проаналізувавши і усвідомивши багато процесів, що впливають на людину, як би це не парадоксально звучало сьогодні, а може, ще і завтра, можемо з повним звітом перед собою сказати, як і автор листа до редактора газети «Наша Віра» — «нова ера України розпочалася, майбутнє за нами».

Олекса СТЕЛЬМАШЕНКО

«З тих пір за все душа моя болить»»

***

Ідуть дощі травневі, свіжі, чисті
(В народі кажуть: золоті дощі!).

Бульки в калюжах скачуть, як

намисто

І тут же гаснуть, лопають

мерщій.

Земля, допавшись спрагло, в

насолоді

Вологу п'є, мов з келиха до дна.

І теплий зір висвітлює

господар —

В цю мить його з природою єдна.

Трава, мов ватра, зеленню палає,

Як тільки вітер берегом шугне.

Усе цвіте, все торжествує, сяє —

І це найбільше радує мене.

***

В нас хамство свище протягом зі
щілин.

Душа набрякла, мов буран, гуде.

У саме серце той катюга вцілює,

У наше тіло ніжне й молоде.

І ми ще й досі і німі, й незрячі,

Котрий це вік хомут нам шию

тре?

Поклони б'єм, ганьбим себе і
плачем,

І кожний з себе шкуру сам бере.

І батіжка, й погонича не треба,

Ми всі слухняні, поласки йдемо.

Немов якісь ми водяні амеби —

Отож тому в болоті й живемо.

***

Я гордий тобою, мій мудрий
народе!

Ти завше стояв і за правду й за

волю,

Ти сів зернята братерства і

згоди

В чужому краю і на рідному полі.

Ти мріяв завжди про гармонію

світу,

Про спокій землі свого Отчого

краю.

І нині ми знову з тобою в одвіті

За долю України, яка оживає.

Із збірки «Овації лелек»

Василь ШЛЯХТИЧ, Польща

Снів надії

Співати

Весняні пісні

До хати

Нести надію

І мати

В серці вогні

Як предки

Родити мрії

Читати

Правди святі

Гуляти

Весняним колом

Шукати

Так щоб знайти

І грати

На струнах волі

Думками

В рідній землі

Де драму

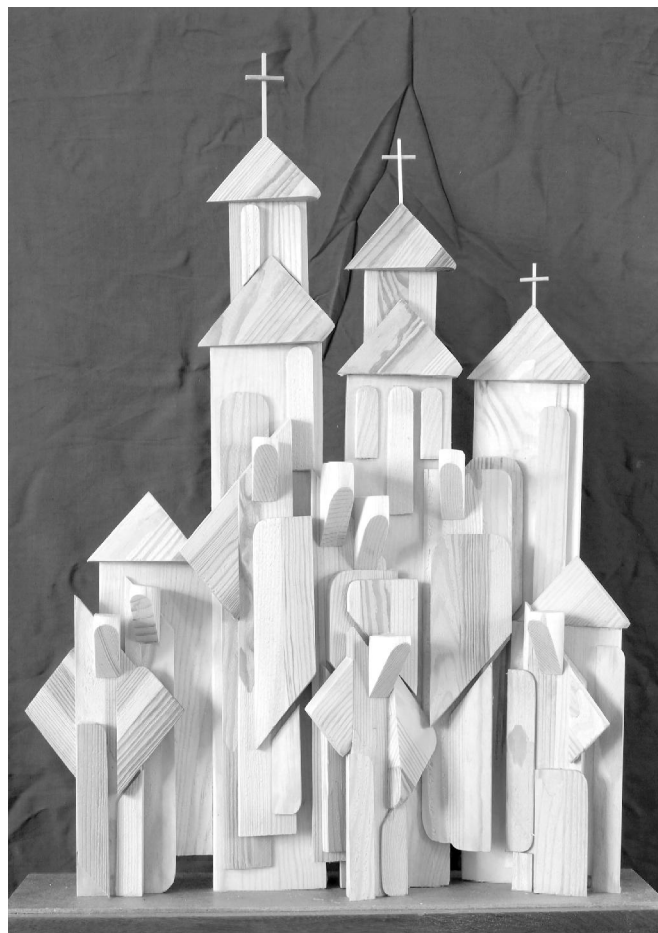
Переживали

Де мати

Де рідні люди

Повсякчас

Добромир сотворяли.

Захисники Десятинної. Скульптура Валерія Франчука.

Дітям народу

Вікно відкрите. За вікном
Танцюють правди, сонцем єрті.
Як в чужині, так над Дніпром
Чомусь чужі це наші діти.

Сльози спливають до Дніпра.
Дніпром у Києві й Чорне море...
А час притоптує життя
Й нове — чуже на ньому творить.

В нашої правди колоски
Вплітають пирію стеблину
І так то в нинішні часи
Засмічують нам Україну.

А Києві що? Києві мовчить.
Мовчання ніякове, брате.
То ж наш народ недолго терпить,
Хоча великий і багатий.

Петро Розумний 1926 — 2013

В перші суворі дні Великого посту відійшов на 87-році Петро Павлович Розумний — честь і добре обличчя Січеславщини, громадянин-нонконформіст.

Своїм прикладом він учив чесної бідності і гідності у злиденному суспільстві, у якому минуло його життя.

Петро завжди з'являвся у часи небезпеки і загрози. В кінці 60-х років він включився в розповсюдження Самвидаву на східних регіонах. Після мого арешту він одверто солідаризувався, провідував мою сім'ю, мою самотню матір на селі. Писав листи до лагера. Він приїжджав до мене на заслання, також до Василя Стуса, хоча то були дуже ризикові подорожі. Це йому коштувало арешту та ув'язнення.

А після проголошення Незалежності України Петро Розумний вибрав собі найскромніше місце на землі — сільську батьківську хату, з мінімальною пенсією, пізніше доповненою компенсацією оstarбайтера. Однак і за таких умов він виявляє велику політичну і громадську активність, розповсюджує книжки і газети, опритомнює своє середовище, працює у виборчих комісіях, допомагає селянам в орендуванні землі

і взагалі допомагає усім, чим тільки може.

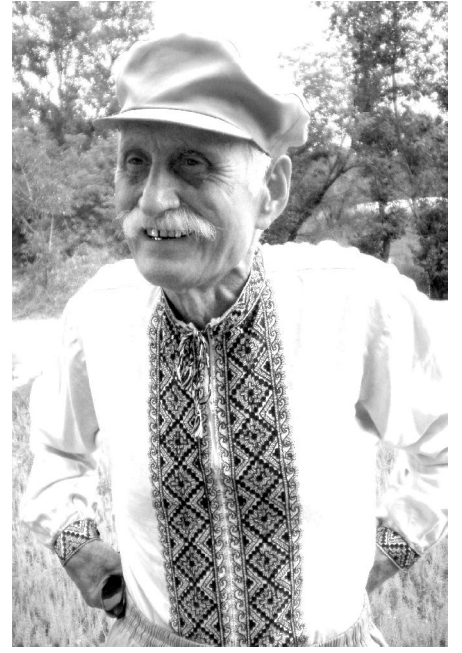
Коли б мені запропонували одразу назвати ім'я людини гідної, скромної і безкорисливої, то я б назвав першим Петра Розумного. Якби наводити приклад громадянина, що за всіх умов підтримує закон і право та скрізь будує громадянське суспільство, в середовищі людей слабких і залежних, то я б не вагаючись назвав його.

А коли говорити про заслуги, то Петро Павлович ніяких особливих заслуг за собою не помічає, бо робить тільки те, що повинен робити християнин у згоді зі своєю совістю. Таких людей завжди серед громади показували як приклад і вчили дітей перед ними здалеку знімати шапку.

Переглядаючи спогади його дитинства, я помітив, що на цьому матеріалі не міг виявитися його стиль з дотепами і жартами. Бо на поверхню виходила правда такою, якою була. У цій правді заїмає ще одна риса для Розумного: він ніколи не скаржився і не нарікає. Він стоїк. Але правди не пом'якшує.

Що стосується його кар'єри вчителя, то тут невдача була закладена в самій основі. Хіба може бути советським учителем людина, яка регулярно прослуховує іноземні радіостанції і розуміє радіопередачі хоч англійською, хоч німецькою, хоч українською чи російською. І не робить з цього таємниці!

Євген СВЕРСТЮК

ДИТИНСТВО ПЕТРА РОЗУМНОГО

Мій батько походив із заможної сім'ї. Мій дід, Петро Леонітович, який помер від голоду в 1933 році, мав 50 десятин землі і став у кінці XIX століття біднішим тільки тому, що він мусив цю землю поділити між своїми старшими синами і залишився з маленьким шматком землі. Бо то такий був звичай: ділити землю між дітьми. Оскільки мій батько був наймолодшим сином, то при ньому жив і його батько, а мій дід Петро Леонітович.

Коли розпочалася колективізація, то — я так собі уявляю — деякі люди знали, що незабаром буде комунізація, і дешево продавали свій реманент. Дядьки, які були організовані і які не зважали на те, що там буде в майбутньому, а жили сьогоднішнім днем і дбали про сьогодні, — вони просто дешево скупили цей реманент і тому так багато його мали. Це мої висновки з того, що я чув пізніше. Моя мати не могла мені цього пояснити, і; пам'ятаю, дядько Денис, брат мого батька, також не міг цього питання пояснити. Вони говорили, що весь час існувала загроза комунізації, про неї говорили постійно, але господарі на це не зважали — вони просто господарювали, працювали на землі, мали свої плани і намагалися їх виконувати. Той, хто добре працював, той і жив заможно, а ті, що працювали не дуже дбало, то жили собі як-небудь на землі, яка заростала бур'янами, а вони ледве себе прогодувували.

Я пригадую, яка була реакція батька на те, що в наш двір приходила бригада більшовиків, які організовували колгоспи. Батько не хотів іти в колгосп. Він був із тих, що в колгосп не пішли, а пішли на каторгу. Одного разу — я вже пам'ятаю цей епізод — десь на початку 1932 року — прийшли забрати коні. Четверо — двоє з нашого села, а двоє активістів із сільради. Секретар сільради з наганями за поясом. Батько сказав, що він не буде віддавати коней. Вони спитали, як-то він не буде віддавати? Батько сказав: «Ось як!» Узав лопату — і вони позадкували

з двору. Мати до батька, а він з лопатою на плечі обійшов кругом хати. І, поки він обійшов, активісти втекли з двору. Більше вони по коні не приходили.

Але незабаром вони прийшли брати самого батька. 16 листопада 1932 року ціла ватага цих розбійників прийшла до хати, арештувала батька, відвезла в сільраду, а потім у сусіднє село. Через тиждень судили його під приводом невиконання хлібоздачі. Насправді він її і виконав удвічі, та його засудили на 10 років ув'язнення. Засудили його на будівництво каналу Москва - Волга, де він і помер від виснаження. Як свідчили люди з сусідніх сіл і двоє з нашого села, які теж були засуджені, вижили і повернулися, батько організував чи то взяв участь у втечі з того табору. Вони спочатку тікали в ліси десь на північ від Москви, а потім повернули на південь, і тут їх схопили. Їх по дорозі дуже били. Вони були доставлені назад у табір дуже виснажені. Батько з того побиття вже не видужав, так і помер від виснаження і як я здогадуюся з того, що розказували — від гангрені, яка в нього утворилася на нозі внаслідок тих побиттів. Отож, він умер у Великодній Чистий Четвер 1933 року. Я порахував: це, здається, було 10 квітня.

Ми незабаром дізналися, що батько помер, а нас лишилось шестеро. Насувався голод, але нам вдалося вижити, бо батько наш подбав про нас... Ішла тотальна експропріяція зерна, всіх пожитків. Забрали в батька й велосипед, що був на ходу, а другий батько закопав у саду розібраним, у спеціальному ящику. Його теж знайшли і забрали. Батько заховав три ями з зерном. Мати знала, де ці схованки. Нас урятувало в голод саме це зерно. Якби не ці три ями, ми абсолютно не мали б шансів вижити, бо все було забрано. Забирали так ретельно, що навіть на горішці змітали послід із зерна — це зерно з усяким сміттям. Десь там у глечичку була квасоля — забрали. Де була ще якась жменя чогось — повимітали й позабирали. Але бать-

ко зумів сховати. Дві ями були у дворі, й вони їх не знайшли, хоча штрикали кругом залізними проутами. А одна яма була у полі. Мати розказувала, що він застосував таку хитрощу методу: вони штрикали попід стінами всередині кожного приміщення, а він відступав півтора метра від стіни, копав яму і потім трамбував її. А вони посередині не штрикали, не могли здогадатися, що яма саме під ногами, а не прихована під стіною. Каже, штрикали десятки разів, обштрикували все приміщення — і не знайшли. Така була маленька хитрість, яка вдалася. Так покійний батько допоміг нам вижити.

Нам доводилося ховатись з тим, що ми їмо. Бо село вмирає, вмирають люди — а ми не вмираємо. Активісти саме цим і цікавилися. Я пам'ятаю, як прийшов у двір гурт цих розбійників на чолі з таким Вергуном Гнатом Макаровичем, першим партійцем у селі. Вони всі стали таким рядочком, викликали матір і допитують. Цей Вергун поставив питання так: «Де хліб? Федоро, де хліб?» — «Який хліб, дядьку? Я не розумію, про що ви говорите». — «Ти мені не бреш! Де хліб? Ти подивися — а ми стоїмо поруч, — ти подивися: в неї діти всі живі, і ніхто не вмирає. Значить, хліб є. Де хліб?» — «Немає ніякого хліба!» — відповідає мати. «Підеш у сільраду». Повели матір у сільраду. А це п'ять кілометрів. Її там тримали до вечора, лякали, наганом під носом водили. Вона не призналася. Так минулося, більше її не чіпали. А хліба не знаходили.

І це був один епізод. Ці розбійники зробили, так би мовити, експеримент, щоб довести, що ми їмо щось таке, що нас тримає на світі. Це, очевидно, зерно, яке десь сховане і про яке мати не хоче розказувати. Один із тих активістів пішов у нужник і копісткою дістав екскременти, в яких видно було не повністю перетравлене зерно. Мабуть, воно було недостатньо витовчене в ступі, то в шлунку не розварилося. Приніс це в копістці, підніс матері цей наочний речовий доказ. Поклика-

ли всіх: «Дивіться, вони їдять пшеницю, ось, подивіться!». І знову матір тероризували та допитували, де хліб. То мати надалі ховалась від них, тікала десь у куші, коли вони приходили, або в хаті десь ховалася. А ми зачиняли двері. Вони вікна, на щастя, не виламували, бо якби виламали, то були б виявили матір і потім знову забрали б у сільраду, нащо вона зачиняє двері. Ми гукали, що матері нема вдома, а ми не відчинимо. Ну, вони шибу витягали, гукали у витягнуту шибу, а вікна не виламували: «Відчиніть двері!» А ми не відчиняли. Бо мати сказала нізащо не відчиняти. Боялися страшенно, але не відчиняли. От таким способом вижили.

Дід мій жив не при нашій сім'ї, а в дядька, тобто у свого сина, Дениса Петровича, який був старший від мого батька. Дядько Денис, дітей не маючи, втік від цього насильства. Покинув дружину, батька і матір (мати, тобто бабуся моя Лукія, також там жила) і не появлявся деякий час. За той час дід Петро помер, ми його похоронили. Я цей похорон пригадую. Вмер він, маючи дев'яносто років. Щось він їв, була в них якась їжа, вони сховали пшеницю, діставали і їли, але через похилий вік він не міг витримати того напівголодного існування. Нікому було його хоронити. Невістка, тобто жінка мого дядька, яка була вдома, не хотіла хоронити. То мати моя взялася похоронити його, хоч ми жили в іншій хаті. Мати покликала нас, старших: мене і старшого брата Михайла, двадцять другого року народження. Ми мали такий ручний візок на двох колесах. Загорнули діда в якусь ганчір'я, поклали також дві лопати на той візок, щоб закопати, і так повезли вздовж села. Людей немає. Ні до кого звернутися. Мати каже: «Може ж, когось попросимо, щоб нам поміг похоронити, бо то ж треба копати яму». Край села стоїть чоловік на воротах. Мати звертається до нього: «Дядьку, ходітьте, допоможіть нам похоронити». — «Нікуди я не піду — я й сам туди поглядаю. Я сам ледве

живий». От ми докотили того візка до кладовища, викопали якусь таку зовсім не глибоку ямку і покпали дідові останки. Закопали самі. Це ми робили півдня, бо дуже всі ослаблені були, півдня цим займалися, до вечора.

У деяких сусідніх селах людоїдства не було. А в моєму селі було. Це був факт, як би сказати, дуже резонансний на всю околицю: жінка зарізала дочку. А було це так. Дочка була з сімнадцятого року народження. Звати її було Єлизавета. Вона була красива дівчина, мала шістнадцять років. Вона ходила в Кічкас раз на тиждень. Кічкас — це сьогоднішнє Запоріжжя. Так тоді називали сторону Запоріжжя. А там будували греблю. Чоловік цієї жінки і три сини, які були не багатого старші від нас, десь так десятого року народження, — усі повтікали з дому і десь там працювали на тій греблі. І тим вижили, що там працювали, бо їм там давали якусь невелику порцію, якусь поживу та щось на доварок — жменю крупи чи ще щось. Завдання цієї Єлизавети було (вона єдина дочка була, а то все браття) принести щось від братів собі й матері, щоб не вмерти з голоду. От вона й ходила пішки в Запоріжжя — це так навпростець полями кілометрів 45-50. За день дійде, за день прийде. Ну, щось довго їй не було, кілька днів. За ці кілька днів мати збожеволіла від голоду. І, коли дочка прийшла з якимись пожитками, тоді, як здогадуються, вона накинута на неї й зарубала сокирою. Відрубала голову, кинула в колодязь і заходилася варити м'ясо з неї. Це м'ясо склала у два казани. Як потім стало ясно, вона наїлась того вареного м'яса і тут же вмерла. Люди помітили, що вона щось довго не виходить з хати. Сусіди покликали, як-то кажуть, понятих, щоб не самому заходити в хату. Зайшли — вона була мертвою. Побачили, що то людське м'ясо, всі ознаки були. Один з тих активістів, який перед тим ходив по селу, вимітав рештки в кожного господаря, що вмирив від голоду, тепер також умирив з голоду, бо йому вже не давали нічого з тих продуктів. Влада вже ним не опікувалася, він гинув з голоду і, коли побачив це варене м'ясо, почав його тут же, на очах у людей, їсти. Тут з'явилися представники влади, схопили його як співучасника злочину, та поки довели до сільради, він помер.

Це був чоловік на прізвище Козинка. Я навіть пригадую, як цей Козинка вже як прохач прийшов до нас у двір і просив щось-небудь дати. «А ти ж, — казала йому мати, я це добре пам'ятаю, — а ти ж сам ото забирав у людей». — «Забирав, — каже, — я винуватий, але ж ти бачиш, який я тепер, дай мені що-небудь». — «Що ж я тобі дам? — каже мати. — Я тобі дам жменьку зерна кукурудзи — що тобі з неї?» — «Та дай, а я поб'ю його молотком, зварю і з'їм». Де не взялася старша сестра Єлизавета — їй уже було шістнадцять років, вона добре пам'ятала, хто ходив і як вони вимітали й вибирали все з двору, корову забрала й все. Старша сестра каже: «Не давайте йому нічого — геть з двору!» І виштовхала його в плечі з двору, того слабого чоловіка, голодного.

Оце такі епізоди з голоду я пам'ятаю. Пам'ять, мабуть, добре працювала, бо то було дуже загострене відчуття: що б його з'їсти, щоб не вмерти.

Закінчення
в наступному номері

МАТІНКА НІНА

Спогади про Ніну Михайлівну Марченко (Смужаницю) Упорядники Андрій Горбаль, Наталія Пуряєва — Київ, «Смолоскип», 2013

4 квітня цього року в будинку літераторів відбулася презентація книжки спогадів про **Ніну Михайлівну Марченко**, упорядкованої і виданої її учнями. На презентацію також прийшли переважно учні, яких Ніна Михайлівна збирала щорічно біля могили її сина Валерія в с. Гатному, а також учні і вчителі 175 школи ім. Валерія Марченка.

Отже презентація була по суті вшануванням Учительки в особливому сенсі того слова. Йдеться не про те, що книга присвячена вчительці, яка довго працювала в школі і виховала доброго сина. Таких багато. Ніна Михайлівна була вчителькою у вищому сенсі того слова: вона після загибелі свого сина проповідувала його віру. Його навернення сталося на засланні під впливом засланої в Саралжин грузинки, що була раніше регентом церковного хору і, очевидно, передала українському засланцеві ключ до офірної самопосвяти. Звідти і почався стрімкий духовний ріст Ніни Михайлівни, яка доти була напіввіруючою.

Л. П.

Мирослав МАРИНОВИЧ

«Вчителько, Ти ж постійно навчала принципівості, багатьох інших чеснот, з яких складається порядна людина. Ти мала й матимеш сина, котрий, як небагато хто, любив свою Маму, котрому та любов разом із якостями, нею виплеканими, допомогла витримати в найскрутніші хвилини, а також вибороти право називатися людиною. Ось Твій здобуток, ріднесенька».

Але саме це й було для влади найстрашніше! Пригадую, мій київський слідчий КГБ Олександр Береза на допитах так і сказав мені: «Убивці не є настільки страшними для радянської влади, як ви, антирадянщики». У своєму синові мати виховувала людину, спроможну розрізняти добро і зло, правду та облуду. Тож хіба міг отак вихований Валерій не увійти в конфлікт зі світом облуди і зла, не стати врешті відвертим бунтарем?!

Коли двічі заарештовували Валерія, ні дідусь-професор, ні мати-вчителька не зреклись його, не відцурались. Завдяки невмирущим листам Валерія до діда, а здебільшого — до матері вся їхня родина увійшла в історію українського Руху опору 1960-1970 років і в скарбницю українського нескореного письменства (В. Марченко. «Листи до матері з неволі»). Але чи не найбільше ця родина є ілюстративною до тих складних моральних дилем, в яких найважче вдається знайти «середнє арифметичне».

Першою загадою проблеми життя і смерті. Немає матері, яка не хотіла б обдарувати свого сина довгим, багатим і щасливим життям. Не була винятком із цього правила й Ніна Михайлівна, що готова була «зірку з неба для сина прихилити». Мріяла, щоб він знайшов собі гарну пару; хотілося згодом виховувати внуків. А тут арешти, судилища, тюрми — ледь не так, як співається в українській пісні: «...одружила його куля бистра, повінчала його шабля гостра». Я не уявляю собі матері, яка не захотіла б його з тих лабет вирвати.

І тут почалося дивовижне у своїй духовній красі виховання сином своєї матері: «Ти в мене — єдина, але я не бажаю нікого, нічого слухати, що задля біологічного буття біля матері можна перекреслитися духовно. Невже матері потрібен моральний покруч, який би на питання «Чи попередні 30 літ жив облудою?» мусив позичувати

в Сірка очей і... згоджува т и с я , белькочучи щось там про хворобу та нестерпність? Хіба такого життя бажати собі сини нові?..».

Так Валерій окреслив альтернативу. Можна зрадити Богові та Його правді, покаянно виблагати собі свободу, а потім утопити її угоріліці й розпуці, «обдарувавши» свою матір лише видовищем свого повільного вмирання,

змушуючи її згинатися додолу під тягарем безвиході. А можна зробити так, як зробив Валерій: не зрадити, піти на смерть, а тоді до пізніх материних літ духовно підтримувати її з Небес, випростувати її спину у світлій переконаності, що і жертва Валерія, і її власна жертва милі Господу і є окрасою Його Царства. Такою Ніна Михайлівна мені й запам'ятається: випростана й просвітлена. Бо страждання, які вона вочевидь переносила, не тягнули її додолу, а підносили до висот духу.

Так Мати і Син помінялися місцями. Спершу вона вчила його ставати на ноги й ходити, бути чесним і принциповим. А тоді він учив її, що таке громадянська випростаність і мужність.

Сім'я Марченків є ілюстративною ще для однієї моральної дилеми, яку загалом тяжко переносили всі полт'язьні. Одне діло — жертвувати собою: тут ти відповідальний лише перед Господом і своїм сумлінням. Інше діло — жертвувати при цьому своїми рідними: твої дії ламають їхнє життя й

особисті кар'єри, а часом і ставлять їх на грань смерті. Хто дав тобі на це моральне право? Ось як ця мука проявилася в одному з листів Валерія: «...І от зараз уперше, занаєчка відкрито, мов рвану рану, побачив Тебе в сльозах. І повір, що подібної муки я не зазнавав, відколи пам'ятаю себе. Я повернувся до камери і запитав Бога: навіщо весь цей світ, якщо страждає така людина, як Ти? Навіщо тоді існую я, щоб завдавати болю найкоханішій істоті?..».

В одних родинах ця дилема оберталася довічною кривдою й жалем: «через тебе я...», «якби не ти, я...», «ти зовсім не думав про нас...». І важко заперечити, що людські долі справді були понівечені й занапащені. А родина Марченків є ілюстрацією тих благословених родин, у духовному світі яких відбувалось велике Преображення: жертва рідної людини ставала твоею власною добровільною жертвою, а відчуття жалю й кривди оберталось вдячністю до Господа за спроможність жертводаріння.

Новообраний Папа Римський

Народився Х. М. Бергольо 7 грудня 1936 року в Буенос-Айресі. Був одним з п'яти дітей в сім'ї італійських емігрантів. В дитинстві вивчив італійську мову, оскільки нею розмовляли його дусь і бабуся. Родина Бергольо не була бідною, бо батько працював на залізниці, але жили вони дуже скромно, без власного авта, без літніх відпочинків. 13-річним підлітком Хорхе Маріо, за наполяганням батька, пішов працювати — спочатку прибиральником на фабриці панчів, а потім, закінчивши спеціальну школу, — хеміком-ляборантом.

17-річним юнаком Х. М. Бергольо, йдучи на студентське свято, зайшов до церкви і приступив до сповіді — саме у цей день, у цей момент він вирішив стати священником. Це було 21 вересня 1953 року, хоч послушництво його в Ордені єзуїтів почалося тільки у 1958 році. Це був період його тяжкої хвороби, у висліді якої хірурги видалили йому одну легеню.

11 березня 1958 вступив до Товариства Ісуса (Орден єзуїтів). Отримав ліценціат з філософії в Колегії Максимо Сан-Хосе в Сан-Мігель, а потім викладав філософію і психологію в Колегії де-ла-Імакулада в Санта-Фе та Колегії дель-Сальвадор у Буенос-Айресі. Висвячений на священника 13 грудня 1969 року. Від 1998 року служив Архієпископом Буенос-Айресу. У 2001 році був зарахований до Колегії кардиналів.

Відак Х. М. Бергольо займав низку адміністративних посад у Римській курії.

8 листопада 2005 року кардинал Х. М. Бергольо був обраний президентом Аргентинської єпископської конференції на три роки (2005-2008) і був переобраний на цей пост 11 листопада 2008 року.

Нового Папу гаряче привітали з обраннями багато державних діячів і політиків різних країн світу.

Архієпископ Вестмінстерський Вінсент Ніколс пообіцяв новому Папі Франціскові I «молитви і вірну підтримку» з боку всіх католиків в Англії та Вельсі, а Кардинал Кормак Мерфі О'Конор, ближче знайомий з новим Папою, назвав його «скромною, надихаючою і

дуже освіченою людиною». «Він принесе оновлення в Католицьку Церкву, а його скромний спосіб життя стане прикладом для всього світу», — сказав Кардинал.

Духовний глава Церкви Англії Архієпископ Кентерберійський Джастін Велбі зазначив, що обрання нового глави Римсько-Католицької Церкви є значущою подією для всіх християн.

Щодо підстав, які спонукали 115 кардиналів обрати Х. М. Бергольо Папою, то засоби масової інформації називають декілька головних. По-перше, його походження: у Латинській Америці мешкає майже 40 відс. католиків світу, тому для них «свій» понтифік є надзвичайно важливим. По-друге, Х. М. Бергольо був далекий від усіх скандалів, які переживав Ватикан в останні роки. По-третє, він дотримується консервативних поглядів, в тому числі на одностатеві шлюби, але при цьому уникає різких висловлювань. Нарешті, він здобув собі високий авторитет вкрай скромним способом життя, живучи у звичайному помешканні та готуючи власно-руч собі їжу.

Верховний Архієпископ Української Греко-Католицької Церкви Святослав (Шевчук) у своєму відгукові на обрання нового Папи повідомив переважливу річ — що Франциск I добре знає ситуацію в УГКЦ, оскільки колись був вихованцем українського священника Степана Чміля, який тепер похований у базиліці св. Софії у Римі.

«Нинішній Папа, а тоді студент Салезіянської школи, сьогодні раненько, поки ще всі хлопці спали, прислуговував о. Чмілеві під час Служби Божої. Він добре знає наш обряд, пам'ятає навіть нашу Літургію».

Певні очікування покладаються на нового Папу також з причини вибрано ним імені. Він першим серед усіх пап назвав себе Франциском, а відомо, що св. Франциск з Ассізу у XII ст. прийшов на допомогу Католицькій Церкві у тяжкий для неї час.

За матеріалами газети «Свобода», США

Зустріч Папи Франциска I і Вселенського Патріярха Варфоломія

НЕНОРМАЛЬНІСТЬ РОЗКОЛУ ХРИСТІЯНСТВА

«Бог очікує від кожного з нас свідчення і взивання до єдності. Ми, греко-католики, — є живою і реальною моделлю єдності Церкви, яка пройшла випробування століттями. Тому мусимо відчуті відповідальність за справу єднання і бути його зразком». Таку думку висловив єпископ-помічник Львівської архієпархії УГКЦ владика Венедикт (Алексійчук) під час лекції в УКУ «Наша християнська ідентичність».

Єпископ торкнувся питання єдності християн та ролі Української Греко-Католицької Церкви у процесі єкуменізму.

Україна, і УГКЦ зокрема, які розташовані в центрі Європи та пережили непрості історичні перипетії, за словами владика, зуміли зберегти вірність Христові, вірність єдності та народів: «Часто говорючи про ідентичність нашої Церкви, яка є і католицькою, і православною, виникає спокуса розрубати Гордіїв вузол, на користь однієї. Але таке розрубання не враховує реальної ідентичності Церкви».

Владика Венедикт порівняв ідентичність Української Греко-Католицької Церкви зі старою, понищеною часом іконою, на якій, на перший погляд, годі розрізнити, хто зображений. Лише вміла та обережна рука реставратора здатна відкрити з-під нашарувань первинний лик і відновити первозданність ікони: «Нам не треба заповзятю вдаватися до пошуків власної ідентичності, бо ми маємо Богом дану ідентичність — бути собою, тобто східними католиками. Ми покликані Господом жити повним життям єдності християнського Сходу та Заходу — наша Церква зберігає лик неподільної Церкви Христової. Нашарування історії зробили своє, тому нам, як умілим реставраторам, треба розрізнити підробку від оригіналу і знімати кіптяву століть. Я переконаний, що Бог вибрав нас, щоб ми були свідками Церковної єдності».

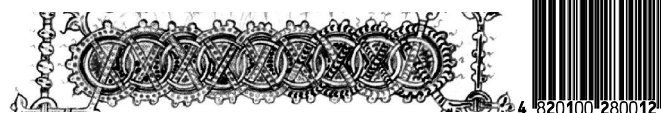
Передплатуйте газету

У кожному поштовому відділенні можна передплатити газету «Наша віра», індекс 61671.

Газета містить актуальні матеріали з релігії та історії, богословські, філософські, літературознавчі та публіцистичні статті. В кожному числі є сторінка для дітей та юнацтва.

Передплатіть газету собі та подаруйте передплату друзям.

Засновник і видавець — колектив Редакції газети

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР Євген СВЕРСТЮК

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Архієп. Ігор (ІСІЧЕНКО), Євген СВЕРСТЮК, Раїса ЛИША, Юрій ВІВТАШ

ЛІТЕРАТУРНИЙ І ХУДОЖНИЙ РЕДАКТОР: Раїса ЛИША

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР-ОРГАНІЗАТОР: Надія САМУЛЯК

КОМП'ЮТЕРНА РОБОТА: Вікторія ЛЮБИЧ

Зайти: вул. Межигірська 21, 04071

Для листів: Україна-Ukraine, 01001, Київ-1, а/с 283.

E-mail: nashavira@ukr.net; http://www.nashavira.ukrlife.org

Телефон-факс: 425-68-06

Наш розрахунковий рахунок: 26004001282001, МФО300142 в УКРІНБАНКУ

Ідентиф. код №228993760

Підписано до друку 12 квітня 2013 р.